

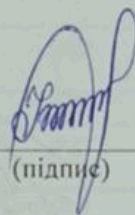
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра фіскального адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

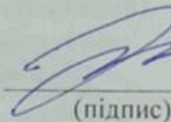
на тему: «Розробка стратегій та програм стимулювання добровільної сплати
податків в Україні»

Здобувача вищої освіти II курсу,
групи ФМФА-21-1,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»,
ОПП «Фіскальне адміністрування»

(підпис)

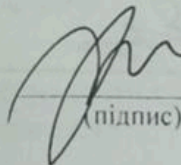
Довгаль
Ірина Юріївна

Науковий керівник

(підпис)

Панура
Юлія Василівна,
к.е.н., доцент

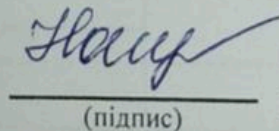
Керівник освітньо-професійної
Програми

(підпис)

Швабій
Костянтин Іванович,
д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри фіскального адміністрування
протокол від «20» 01 2023 № 10

Завідувач кафедри
фіскального адміністрування

(підпис)

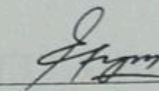
Іванишина О.С.,
к.е.н., доцент

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 12

20.01.2023

(дата)

(підпис відповідальної особи)

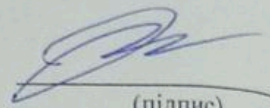
Результати перевірки

до захисту

(до захисту, на доопрацювання)

20.01.2023

(дата)

(підпис)

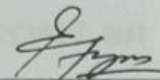
Результат захисту

85/В/4

(оцінка)

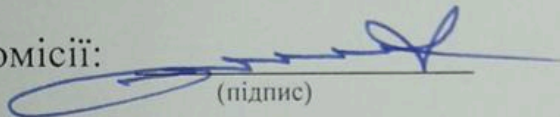
07.02.2023

(дата)

(підпис)

Голова комісії:

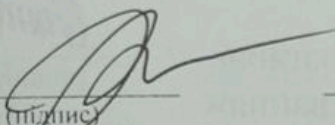

(підпис)

І.Л.Романов

(ініціали, прізвище)

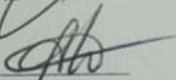
Члени комісії:

(підпис)

К.І. Швабій

(ініціали, прізвище)

(підпис)

Т.В. Тучак

(ініціали, прізвище)

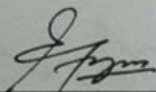

(підпис)

Ю.В. Панура

(ініціали, прізвище)

Секретар
комісії

М.В. Ірчук

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Міст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	20		Тамура Ю.В.
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	4		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	3		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	35		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		Романов І.М.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		Швабін К.І.
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		Турецький В.В.
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	10		Тамура Ю.В.
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	50		Тамура Ю.В.
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	85		Яресько М.В.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
85	B	4 (добре)	07.02.2023	Романов І.М. Швабін К.І. Турецький В.В. Тамура Ю.В. Яресько М.В.

ПРАВИЛА ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНОК ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра фіскального адміністрування
Спеціальність 072 «Фіскальне адміністрування»

Затверджую
В.о. завідувача кафедри

 Іванишина О.С.

« 01 » 02 2022

**Завдання на випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувачу вищої освіти
Довгаль Ірини Юріївни**

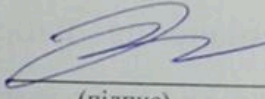
1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи «Розробка стратегій та програм стимулювання добровільної сплати податків в Україні»
 2. Затверджена наказом ректора від 25.10.2022 № 1070
 3. Строк здачі закінченої роботи - 24.01.2023
 4. Цільова установка – вивчення податкової культури платників податків, програм і механізмів стимулювання добровільної сплати податків.
- Метою дипломної роботи є аналіз світової практики сприяння добровільній сплаті податків та механізмів співпраці податкових органів з платниками податків. Визначення напрямів удосконалення податкової політики щодо створення умов для добровільної сплати податків в Україні.
- Об'єктом дослідження дипломної роботи є фінансові відносини, що виникають у зв'язку з організацією стратегії та методів стимулювання добровільної сплати податків.
- Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання вдосконалення програм та стратегій стимулювання добровільної сплати податків в Україні.
- Вихідні дані до роботи сучасні наукові праці українських, зарубіжних науковців, статті в періодичних виданнях з проблематики.
5. Перелік графічного матеріалу – 3 таблиці, 6 рисунків.

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань кожним розділом)
1. Ухилення від сплати податків – як нагальна проблема системи оподаткування України
 2. Оцінка тіньових доходів громадян
 3. Аналіз діяльності суб'єктів орієнтованих на розробку фіскальних стратегій держави
 4. Вектори податкової політики, як фактор стимулювання сплати податків
 5. Індикатори успішності добровільної сплати податків
 6. Вплив держави на вибір оптимального рішення при стимулюванні сплати податків
 7. Ефективність обраних підходів для стимулювання добровільної сплати податків
 8. Виклики імплементації європейського досвіду щодо стимулювання платників податків
7. Календарний план виконання роботи

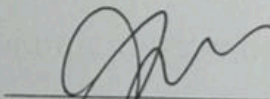
№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми дипломної роботи та написання заяви на її затвердження	25.01.22	25.01.22
2.	Отримання завдання наукового керівника для виконання дипломної роботи	02.02.22	02.02.22
3.	Узгодження плану дипломної роботи з керівником	18.02.22	18.02.22
4.	Підготовка I розділу дипломної роботи та подання її керівнику	15.04.22	15.04.22
5.	Підготовка II розділу дипломної роботи та подання її керівнику	14.06.22	14.06.22
6.	Підготовка III розділу дипломної роботи та подання її керівнику	21.11.22	21.11.22
7.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	14.12.22	14.12.22
8.	Отримання відгуку наукового керівника	24.01.23	24.01.23
9.	Перевірка роботи в системі антиплагіат	14.12.22	14.12.22
10.	Отримання зовнішньої рецензії	27.01.23	27.01.23
11.	Отримання допуску зав.кафедри до захисту	31.01.23	31.01.23
12.	Попередній захист роботи	27-28.12.22	27-28.12.22
13.	Захист дипломної роботи	07-08.02.23	07-08.02.23

Дата видачі завдання « 02 » лютого 2022

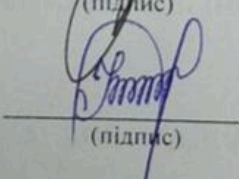
8. Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

(підпис) Панура Ю.В.
(прізвище, ініціали)

10. Керівник освітньо-професійної програми

(підпис) Швабій К.І.
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис) Довгаль І.Ю.

АНОТАЦІЯ

«Розробка стратегій та програм стимулювання добровільної сплати податків в Україні»

Мета роботи – аналіз світової практики сприяння добровільній сплаті податків та механізмів співпраці податкових органів з платниками податків. Визначення напрямів удосконалення податкової політики щодо створення умов для добровільної сплати податків в Україні.

Завданнями роботи є: визначення основних показників, які впливають безпосередньо на культуру платників податків, причини збільшення ухилення від сплати податків, визначення існуючих схем ухилення від сплати податків в Україні, дослідження сучасного стану тіньових доходів громадян, аналіз діяльності суб'єктів, які орієнтовані на розробку фіскальних стратегій держави, визначення основних факторів податкової політики, розробка проєктів для стимулювання добровільної сплати податків, передбачення ефективності обраних підходів при стимулюванні платників податків до добровільної сплати, узагальнення досліджуваного матеріалу.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання вдосконалення програм та методів стимулювання добровільної сплати податків.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, що виникають у зв'язку з організацією стратегії та методів стимулювання добровільної сплати податків.

За результатами дослідження сформульовані шляхи вдосконалення адміністрування й сформовано нові підходи до стимулювання добровільної сплати податків.

Одержані результати можуть бути використані полягає у врахуванні обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення окремих норм законодавства у законодавчій роботі над нормативною базою ГУ ДПС у м. Києві.

Дипломна робота містить 67 сторінок, 3 таблиці, 6 рисунків, список використаних джерел з 55 найменувань.

Ключові слова: податки, видатки, податкова культура, тіньові доходи, добровільна сплата податків, податкова політика, ставки податків, модель ДЕР, діджиталізація.

Рік захисту роботи – 2023.

ANNOTATION

“Development of strategies and a program to encourage voluntary tax payment in Ukraine”

The purpose of the work is to analyze the global practice of promoting voluntary tax payment and the mechanisms of cooperation between tax authorities and taxpayers. Determining directions for improving tax policy regarding the creation of conditions for voluntary tax payment in Ukraine.

The tasks of the work are: determination of the main indicators that together affect the culture of taxpayers, reasons for the increase in tax evasion, determination of existing schemes of tax evasion in Ukraine, research of the current state of shadow incomes of citizens, analysis of the activities of development-oriented entities, fiscal strategies of the state, determination of the main factors of tax policy, development of projects to stimulate voluntary tax payment, prediction of the effectiveness of selected approaches in stimulating taxpayers to voluntary payment, generalization of the researched material.

The subject of the research is theoretical and practical issues of improving programs and methods of stimulating voluntary tax payment.

The object of the study is the financial relations arising in connection with the organization of the strategy and methods of stimulating voluntary tax payment.

Based on the results of the research, ways of improving administration were formed and new approaches to stimulating voluntary tax payment were formed.

The obtained results can be used to take into account substantiated proposals for the improvement of individual legislation in the legislative work on the regulatory framework of the State Department of Public Security in Kyiv.

The thesis contains 67 pages, 3 tables, 6 figures, a list of used sources from 55 titles.

Key words: taxes, expenditures, tax culture, shadow income, voluntary tax payment, tax policy, tax rates, audits, DER model, digitalization.

Year of protection of work - 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ – ЯК НАГАЛЬНА ПРОБЛЕМА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ	13
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТІНЬОВИХ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН	19
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ОРІЄНТОВАНИХ НА РОЗРОБКУ ФІСКАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ ДЕРЖАВИ	23
РОЗДІЛ 4. ВЕКТОРИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ, ЯК ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ СПЛАТИ ПОДАТКІВ	26
РОЗДІЛ 5. ІНДИКАТОРИ УСПІШНОСТІ ДОБРОВІЛЬНОЇ СПЛАТИ ПОДАТКІВ	30
РОЗДІЛ 6. ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО РІШЕННЯ ПРИ СТИМУЛЮВАННІ СПЛАТИ ПОДАТКІВ.....	36
РОЗДІЛ 7. ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБРАНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ДОБРОВІЛЬНОЇ СПЛАТИ ПОДАТКІВ	39
РОЗДІЛ 8. ВИКЛИКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В СТИМУЛЮВАННІ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ	44
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми. Платників податків слід розглядати не лише як суб'єктів податкових правовідносин, а і як учасників та рушійною силою податкової політики держави. Держава встановлює податки, форми і методи їх сплати, але саме платники здійснюють нарахування податкових зобов'язань, їх декларування та забезпечують їх сплату до бюджетів. На платників покладається виконання більшості процедур податкового адміністрування. За рахунок їх коштів і діяльності, фактично, здійснюється виконання обов'язків з обліку, декларування та сплати податкових зобов'язань. Державі в цьому процесі належить координуюча роль – органи державної влади працюють вже з результатами виконання податкових процедур платниками податків.

Виходячи з цього, першочергове завдання держави полягає у створенні максимально сприятливих умов платникам для виконання ними своїх обов'язків. Що стосується проведення контролю з боку держави за дотриманням законодавства в сфері оподаткування, правильністю нарахування податкових зобов'язань, термінами сплати, застосування примусового стягнення податків, їх слід розглядати як задачі другого порядку. Таким чином, діяльність органів державної влади повинна спрямовуватись, перш за все, на удосконалення роботи з платниками та на сприяння добровільному виконанню платниками вимог податкового законодавства, що є одним із пріоритетних напрямів діяльності податкових органів.

Серед вітчизняних і зарубіжних науковців, що займалися питанням розробки методик боротьби з ухиленням від сплати податків, та розробкою програм задля стимулювання добровільної сплати платників податків слід відзначити наступних: В. Дедекаєва, І. Редька, Т. Германчук, В. Вишневський, Р. Бідник, І. Мініна, О. Шарікова, Ю. Якимчук, А. Веткін та інші. Однак досліджувана тема слугує причиною для виникнення нових

дискусійних питань, що вимагають подальшого аналізу задля покращення становища податкової системи країни.

Метою дипломної роботи є аналіз світової практики сприяння добровільній сплаті податків та механізмів співпраці податкових органів з платниками податків. Визначення напрямів удосконалення податкової політики щодо створення умов для добровільної сплати податків в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити основні показників, які впливають безпосередньо на культуру платників податків, причини збільшення ухилення від сплати податків;
- визначити існуючі схеми ухилення від сплати податків в Україні;
- дослідити сучасний стан тіньових доходів громадян;
- проаналізувати діяльність суб'єктів, які орієнтовані на розробку фіскальних стратегій держави;
- визначити основні фактори податкової політики;
- розробити проекти для стимулювання добровільної сплати податків;
- передбачити ефективність обраних підходів при стимулюванні платників податків до добровільної сплати;
- узагальнити досліджуваний матеріал.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, що виникають у зв'язку з організацією стратегії та методів стимулювання добровільної сплати податків.

Базою дослідження є податкове законодавство України, взаємовідносини держави та платників податків, а також фінансові інститути.

Предмет дослідження – програми, методи стимулювання добровільної сплати податків.

Методи дослідження, які були використанні в процесі дослідження та обробки матеріалів: абстрактно-логічний, графічний, порівняльний, розрахунково-аналітичний, індукції, дедукції, спостереження.

Фактологічну (інформаційну) основу складають законодавчо-нормативні акти щодо здійснення податкової політики, статистичні дані Державної служби статистики України, Державної податкової служби, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених.

Практичне значення отриманих результатів полягає у поглибленні вивчення впливу податкової культури та податкової грамотності на рівень добровільної сплати податків, або ж на рівень ухилення від сплати податків, а також у тому, що вони можуть використовуватись у процесі вдосконалення існуючих підходів задля стимулювання добровільної сплати платників податків, мінімізації рівня ухилення від сплати податків.

Апробація результатів дипломної роботи. Викладені положення дипломної роботи апробовано під час участі в інтернет-конференції на тему «Фіскальна політика: досягнення, інновації та перспективи розвитку», що відбувалася у Державному податковому університеті, м.Ірпінь, 20 жовтня 2022 року, з публікацією у відповідному збірнику тез.

РОЗДІЛ 1. УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ – ЯК НАГАЛЬНА ПРОБЛЕМА СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Вплив податків на економіку країни в цілому є неоціненним, оскільки для більшості країн податкові надходження становлять основну частину доходів бюджету. За останні 5 років 80% доходів зведеного бюджету України склали податкові надходження. Хоча більша частина цього доходу надходить від ПДВ, після впровадження електронного управління проблема ухилення від сплати податків стала дуже серйозною, а податок на доходи фізичних осіб і прибутковий податок є важливою частиною податкових надходжень. Враховуючи такий значний вплив податків на формування бюджету, високий рівень ухилення від сплати податків може завдати значних економічних збитків країні. Однак ухилення від сплати податків також має соціальні наслідки, які не можна ігнорувати. Для того, щоб ефективно аналізувати явища та розробляти можливі рішення проблем, важливо встановити причинно-наслідкові зв'язки, і це є основною метою цього розділу.

Явище ухилення від сплати податків має під собою ряд основних чинників, які є причинами даного явища та змушують суб'єктів економічної діяльності не виконувати свої податкові зобов'язання. Серед них виділяють наступні: рівень податкового навантаження; нестабільне економічне становище (часті зміни податкового законодавства); недовіри та податкова несвідомість (ефективність роботи контролюючих органів); недотримання податкового законодавства [1, с. 48-50].

Нестабільна економічна ситуація може суттєво вплинути на ухилення від сплати податків, що наразі є вкрай актуальним питанням. Одним із видів такої нестабільності є часті економічні потрясіння в державі, що робить платників податків менш впевненими в їх економічному становищі. Якщо зводити це до зрозумілих прикладів, у випадку коли громадяни та компанії передбачають можливе погіршення економічної ситуації в найближчому

майбутньому, вони менш охоче віддаватимуть частину своїх доходів державі для того, щоб пом'якшити наслідки економічної нестабільності.

З іншого боку, нестабільність може проявлятися в частих змінах до існуючого законодавства, зокрема до податкового кодексу. Часта зміна ставок податків або їх перелік породжують невпевненість серед платників. Такі часті зміни створюють значні незручності компаніям в сфері бухгалтерського обліку та не бажаючи постійно підлаштовуватися платники вибирають ухилення від податків як спосіб подолання даної проблеми. З цієї причини, стабільність податкової системи робить зменшує імовірність ухилення з боку окремо взятого підприємства.

Рівень суспільної свідомості можливо має менший вплив на рівень ухилення від сплати податків, проте є важливим фактором для розуміння явища в цілому. Свідомість громадян полягає в їх розумінні причин та наслідків сплати податків в державний бюджет. За умови, що платники податків сприймають податки, як оплату за послуги, що їм надає держава та при цьому, можуть відчувати особисту вигоду від споживання даних послуг, це сприятиме зменшенню мотивів для ухилення. Проте, у випадку коли позитивний ефект від сплати податків є слабким, тобто громадяни «не бачать» куди витрачаються їх кошти органами влади, податкова свідомість падає. Попри це, податкова несвідомість громадян не завжди спричиняє до збільшення ухилень від сплати податків, адже за умови, що структура податкової системи не дає можливості платникам податків не виконувати свої зобов'язання, наприклад завдяки сильному контролю, ефект від такої поведінки громадян буде мінімізований.

Однією з головних причин ухилення від сплати податків є надмірне податкове навантаження. В цілях зменшення податкового тягаря та тим самим зменшення вартості своєї продукції підприємства вдаються до методів ухилення. Під податковим навантаженням мається на увазі сукупний рівень економічних обмежень, щодо діяльності платника податків, пов'язаних з

відрахуванням коштів до бюджету. По суті, даний термін ототожнюється з визначенням «податковий тягар». Існує хибне трактування податкового навантаження, як зводиться до загальної сукупності податків сплачених до бюджету. Проте, податкове навантаження діє відразу на чотирьох рівнях: тиск податкових важелів; тиск сукупності всіх податків та зборів до бюджету; функціонування системи пом'якшення навантаження за рахунок пільг, податкових кредитів; застосування інструментів додаткового тиску, таких як авансові платежі [2, с. 218].

Саме залежно від того, яким чином реалізована сукупність вищезазначених методів впливу і залежить рівень «обтяження» суб'єктів економіки податками. Попри те, що низький рівень податкового навантаження не є гарантією того, що компанії не будуть намагатися ухилятися від податків, в економічній літературі прийнято вважати, що високе податкове навантаження є головним чинником, що впливає на рівень ухилення від оподаткування. Відповідно, при високому навантаженні для платників податків існує більше причин для ухилення і як наслідок, ризику для економіки держави пов'язані з цим є вищими. І навпаки, менше податкове навантаження зменшує мотиви для ухилення і зменшує імовірність того, що окремо взятий суб'єкт буде вдаватися до методів ухилення.

Втім, при зменшенні податкового навантаження, не варто вважати низький його рівень як своєрідну ціль. На практиці, це виключно інструмент підвищення податкових надходжень до бюджету та інвестиційної привабливості держави. При зменшенні податкового навантаження необхідно мати достатньо доказів (наявність економічних розрахунків), що підтвердять адекватність його зміни та подальший вплив таких дій на економіку держави. Зменшення податкового навантаження за рахунок погіршення фінансового стану держави є неприпустимим.

Не менш важливим ніж податкове навантаження є також структура податкової системи, а якщо більш конкретно, те наскільки важко компаніям

справляти податки. У міжнародному рейтингу Paying Taxes 2020 від PwC Україна увійшла в 40 країн, де справляння податків займає найбільше часу. Попри позитивну динаміку останніх років, показник 327,5 годин на рік є надзвичайно високим порівняно з розвиненими державами [3]. Значні витрати, як часові так і грошові, на дотримання податкового законодавства є особливо обтяжливими для малих підприємств та створюють мотиви уникати сплати податків за рахунок корупційної складової.

Одним із соціальних наслідків ухилення від сплати податків є формування настроїв соціальної несправедливості серед суб'єктів економіки. Суть даного явища полягає в тому, що коли одне підприємство не платить податки в бюджет, це створює бажання у інших слідувати даній поведінці. Дане явище є тісно пов'язане з недотриманням податкового законодавства та сприяє поширенню ухилення від плати податків.

Дотримання податкового законодавства ("tax compliance") суб'єктами економіки є важливим елементом розуміння як причин так і наслідків ухилення від сплати податків. Під даним терміном розуміється наскільки сумлінно громадяни та підприємства сплачують податки. Згідно з результатами багатьох досліджень, що стосуються податків та тіньової економіки було встановлено, що дотримання законодавства суб'єктами в свою чергу є комбінацією податкової моралі та податкової системи в цілому (юридичних та виконавчих заходів) [4].

Юридичні ініціативи є загальним визначенням для заходів держави, що спрямовані на забезпечення належної сплати податків. Дані заходи включають законодавчі ініціативи вищих органів влади, що встановлюють податкові ставки, умови/способи сплати та відповідальність за порушення податкового законодавства. Виконавчі ініціативи полягають у регулюванні роботи наглядових органів (податкової служби, податкової поліції), система адміністрування податків та інші. Від ефективності податкової системи значною мірою залежить рівень ухилення від сплати податків. Правильно

побудова система дозволить максимізувати податкові доходи держави і водночас запобігти масовим ухиленням від сплати податків. На противагу цьому, податкова система, що має багато недоліків або спрямована виключно на максимізацію необґрунтовану максимізацію доходів, може бути причиною поширенню практики ухилення, що може завдати значних економічних збитків.

Податкова мораль, на відміну від попереднього компоненту, має більш соціальне та психологічне спрямування. Будь-яка особа бажає максимізувати власні доходи для подальшого збільшення витрат (споживання) чи то нагромадження коштів. Проте, існування податків йде врозріз з даним бажанням громадян, адже по суті держава примусово забирає частину доходів/прибутків в обмін на блага наявності яких пересічний громадянин може і не відчувати. Тому більшість людей сприймають оподаткування як «здириництво» з боку держави. Таким чином у громадян та підприємств виникає бажання ухилитися від сплати податків та використати дану частину доходів на товари та послуги, що принесуть їм більшу користь.

З іншої точки зору, податкова мораль залежить від відчуття соціальної справедливості серед суб'єктів. У разі виникнення ситуації, коли окремі підприємства або група таких ухиляються від сплати податків, вони отримують значну перевагу над конкурентами, адже таким чином дані компанії мінімізують власні витрати та тим самим збільшують прибуток. Серед конкурентів, які не здійснюють аналогічних протиправних дій виникає відчуття соціальної несправедливості та невдоволеності роботою органів контролю [5, с.325]. Для того, щоб залишатися «на плаву» та бути спроможними конкурувати з компаніями-ухилянтами такі підприємства мусять також зменшити свої витрати за рахунок збільшення ефективності чи то ухилення від сплати податків. Таким чином, аналогічні настрої серед суб'єктів економіки можуть викликати «ефект доміно» та похитнути економіку в цілому.

Адміністрування податків є сукупністю відносин між суб'єктами оподаткування, процедур контролюючих органів та дій з боку посадових осіб, які спрямовані на досягнення дотримання платниками податків своїх обов'язків. Належна організація та контроль за сплатою податків значно зужує можливість платників податків до ухиляння. Належний облік об'єктів оподаткування та платників дозволяє мінімізувати втрати державного бюджету. Проте, надмірний контроль з боку держави може мати значний негативний вплив. У випадку значного податкового тиску існує можливість розвитку корупції серед контролюючих органів. В такому випадку, як органи влади так і платники податків мають значну вигоду від подібної взаємодії, що зводить нанівець всі старання держави у фіскальному секторі [6, с.165].

Підсумовуючи, на бажання платників податків почати ухилятися від їх сплати може вплинути різноманітна кількість чинників. Втім, головними з них є саме податкове навантаження, адже саме те, наскільки податки впливають на фінансовий стан суб'єктів економіки визначає імовірність порушень з їх сторони. Та все ж, залежно від умов, що склалися в кожному конкретному причинною ухиляння може стати один із факторів описаних в даному підрозділі. Завданням держави є своєчасне виявлення проблеми та застосування податкових інструментів таким чином, щоб максимізувати податкові надходження та створити сприятливі умови для ведення економічної діяльності.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТІНЬОВИХ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН

В Україні залишається незмінним рівень тіньової економіки: у січні-червні 2021-го, як і за аналогічний період минулого року, він становив 31% від обсягу офіційного валового внутрішнього продукту. У Міністерстві економіки вважають, що ця стабільність свідчить про те, що суб'єкти господарювання пристосувалися до роботи в умовах обмежень та виробили нові канали тіньової діяльності. На рис.1. можна побачити, як змінювався рівень тіньової економіки в країні.

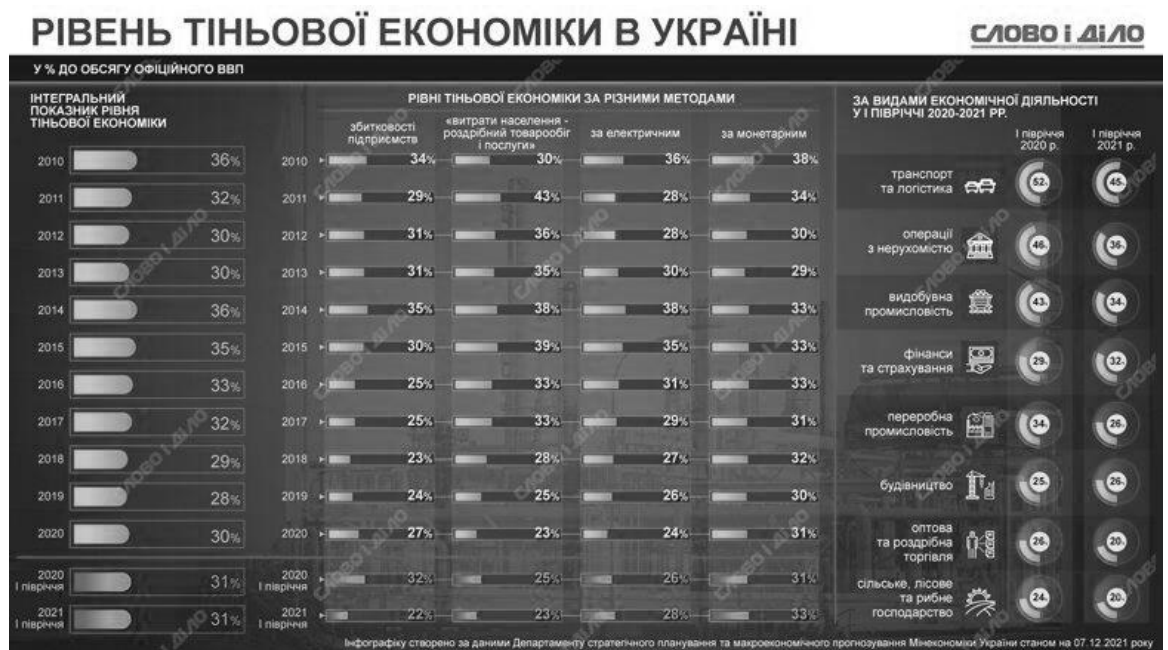

Рис.1. Рівень тіньової економіки в Україні [7].

Рівень тіньової економіки 2010 року становив 36% обсягу офіційного ВВП. У 2011 році він знизився до 30%, у 2012-2013 роках зберігався на рівні 30%. У 2014 році рівень тінізації економіки зріс до 36%, у 2015-му він становив 35%, у 2016-му – 33%, у 2017-му – 32%, у 2018-му – 29%, у 2019-му – 30%. У першому півріччі 2020 року рівень тіньової економіки становив 31%. У січні-червні 2021 року – також 31%. При цьому за електричним

методом оцінювання тінізації економіки рівень зріс за рік з 26% до 28% ВВП, а за монетарним методом – з 31% до 33%.

У Міністерстві економіки зазначили, що майже всі види економічної діяльності виявили тенденцію до зниження рівня тіньової економіки.

Найбільш суттєвим зменшення частки тіньового сектору було у сфері операції з нерухомістю – з 46% до 36% ВВП. У переробній промисловості рівень «тіні» знизився з 34% до 26%, у видобувній – з 43% до 34%.

Рівень тіньової економіки також знизився у сфері транспорту та логістики – з 52% до 45%, оптової та роздрібної торгівлі – з 26% до 20%, сільського, лісового та рибного господарства – з 24% до 20%.

У двох видах економічної діяльності рівень «тіні» все ж таки виріс: фінанси та страхування – з 29% до 32%, будівництво – з 25% до 26%.

Порівнювати 2022 рік досить складно, адже після початку повномасштабної війни змінилось все, проте український інститут майбутнього презентував аналіз стану української економіки за перше півріччя 2022 року. Співвласник та директор економічних програм Ukrainian Institute for the Future Анатолій Амелін коротко окреслив головні висновки дослідження, серед яких зазначив, що економіка України поступово адаптується до умов війни і вже в березні ділова активність почала відновлюватись. Також в статті було зазначено, що експорт товарів з України за березень-червень упав на 48% порівняно з аналогічним періодом минулого року, імпорт упав на 37%. Падіння імпорту сповільнилося з квітня, якщо брати помісячні зміни, то там спостерігається 28-39% зростання (квітень-червень). Відновлення експорту відбувається слабше імпорту, місяць на місяць зростання становить 4-11% (квітень-червень), у річному вираженні експорт товарів продовжує падати. Дефіцит Платіжного Балансу за I пол. 2022 рік становив \$8,1 млрд., проти \$0,3 млрд. профіциту за I пол. 2021 року. Торговий дефіцит - \$6,8 млрд. (\$0,2 млрд. за 6 міс. 2021 року). Офіційний курс гривні знизився на 34%.

Зважаючи на перераховані вище фактори можемо також зауважити, що тіньові доходи – ніхто не відміняв, а навпаки за перше півріччя 2022 року відбулось зростання тіньових доходів населення. Аби зменшити суми податків деякі підприємства почали переходити на окуповані території. До прикладу за період з квітня по червень до ГУ ДПС в м. Києві надійшло 345 запитів про зміну основного місця обліку.

Ще одним фактором є те, що відбувається стиснення приватного сектору та зростання частки держави в результаті чого дефіцит зведеного бюджету за 2022 рік очікується на рівні 26-28% ВВП(без урахування грантів).

Ще до початку війни за різними оцінками в Україні налічувалось від 3-х до 4-х мільйонів людей, які працювали у неформальному секторі.

Наприклад, за результатами проведеного Центром Разумкова опитування 63,7% респондентів відповіли, що працюють на основі трудового договору і отримують лише офіційну зарплату. Решта визнали, що отримують усю або частину зарплати неофіційно.

При цьому, майже кожен п'ятий (19,8%) працював без офіційного оформлення, а 16,4% респондентів хоч і мали офіційні стосунки з роботодавцем, але частину зарплатні отримували неофіційно.

Дослідження Інституту економіки та прогнозування НАН України показало, що 26,5% економічно активного населення (у віці від 15 до 70 років), отримують тіньові доходи.

За даними Держстату, кількість неформально зайнятого населення у віці 15-70 років у 2021 році становила 3291,6 тисячі осіб. Це 20,5% від загальної чисельності працюючих українців цього віку.

Таким чином, можна констатувати, що частка неформального ринку праці – суттєва.

Ситуація обтяжується тим, що Україна слабо конкурентна за рівнем податків на працю – ми є "лідером" (серед країн з аналогічним рівнем

економічного розвитку) за розмірами податків та обов'язкових внесків, які сплачуються компаніями з фонду оплати праці, а значна кількість українських громадян отримує заробітну плату в конвертах. Крім того – обтяжливий архаїчний Трудовий кодекс, з радянських часів – також ускладнює процес працевлаштування.

Під час війни всі ці проблеми ще значно погіршилися. За різними оцінками додатково близько 1 мільйона українців вже втратили роботу. Зараз вони або тимчасово не працюють, або знаходять періодичну роботу без оформлення трудових відносин.

Також за даними Міністра фінансів співробітникам бюджетних установ значно зменшили заробітні плати, що позначиться на рівні їх добробуту та змусить шукати додатковий заробіток.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ОРІЄНТОВАНИХ НА РОЗРОБКУ ФІСКАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ ДЕРЖАВИ

Перш за все орієнтованим гравцем в більшому наповненні бюджету – є держава. Отож задля стимулювання добровільної сплати податків та зменшенню тіньових доходів населення потрібно провести аналіз законодавства, яке є підґрунтям для сплати, або несплати податків.

Вже неодноразово згадувалось, що податкове законодавство України є одним із самих складних у правовій системі України. При цьому, спостерігається тенденція щодо його нестабільності. Проте, як показує практика його правозастосування, зміни, що вносяться до законів України з питань оподаткування, досить часто спричиняють нові проблеми.

Оскільки податки – це по суті продукт еволюції економіки і держави, то податкова система формується перш за все під впливом об'єктивних чинників. У той же час у сучасній демократичній правовій державі запровадження тих чи інших форм оподаткування є результатом волевиявлення членів парламенту, компромісу інтересів різних політичних партій, які у свою чергу представляють інтереси різних верств суспільства.

Податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, це сукупність встановлених у країні податків. Її відкритість означає необхідність аналізу, передусім зовнішніх чинників, під впливом яких відбувається її становлення. Вимога системності полягає в тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків. З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулюючої забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства.

Податкова система повинна включати досить широке коло податків різної цілеспрямованості, оскільки практично неможливо щоб одночасно в одному податку цілком реалізувалися обидві функції [2].

Сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку, становить систему оподаткування. Платниками податків і зборів (обов'язкових платежів) є юридичні і фізичні особи, на яких згідно з законами України покладено обов'язок сплачувати податки і збори (обов'язкові платежі). Об'єктами оподаткування є доходи (прибуток), додана вартість продукції (робіт, послуг), вартість продукції (робіт, послуг), у тому числі митна або її натуральні показники, спеціальне використання природних ресурсів, майно юридичних і фізичних осіб та інші об'єкти, визначені законами України про оподаткування [8].

Чинна податкова система зазнає критики як з боку наукових кіл, так і з боку підприємців, політичних діячів, депутатів. Однак ймовірно, що ця критика ґрунтується на емоційних і поверхових оцінках економічної дійсності, вона позбавлена глибокого аналізу фінансових зв'язків в економіці, усвідомлення дійсних потреб держави у фінансових ресурсах для виконання покладених на неї функцій щодо регулювання темпів і пропорцій розвитку економіки, підтримання на належному рівні суспільного добробуту, обороноздатності, систем державного управління.

Потрібно зауважити, що при реформуванні податкової системи України слід говорити не лише про зниження рівня оподаткування. Нинішній рівень оподаткування в Україні має свої об'єктивні межі, зумовлені системою витрат бюджету.

Деякі фахівці вважають, що податкова система України має базуватися на таких принципах: погодження податкових ставок, рівність і справедливість, гнучкість податкової системи, однозначність тлумачення, недопустимість необґрунтованих пільг, автоматична індексація податків і

зборів, відповідальність платників податків, системний підхід, численність податків тощо.

Проблема побудови ефективної податкової системи – одна із найбільш актуальних в процесі розвитку в Україні ринкових відносин та інтегрування української економіки в світовий ринок. Її вирішення повинно здійснюватись шляхом вивчення, аналізу і творчого осмислення як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду в сфері оподаткування.

Створення податкової системи, адекватної потребам соціально орієнтованої економіки, повинне передбачати: по-перше, комплексність, по-друге, цілеспрямоване "портфельне" формування системи податків, по-третє, наукове визначення податкового потенціалу, по-четверте, формування адекватної правової основи.

Ефективність податкової системи визначається тим, наскільки цілеспрямовано вона вирішує комплекс завдань, пов'язаних із скерованістю економіки як системи, розвитком виробництва, підвищенням життєвого рівня населення.

Вимога комплексності полягає в тому, що податки повинні бути пов'язані між собою, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому. Податки використовуються як фінансовий інструмент, з одного боку, і як інструмент економічної політики в цілому, з іншої.

Оподаткування має бути транспарентним і практичним. Транспарентність податкової системи передбачає максимально чітке і не суперечливе формування норм податкового права, що включає їх неоднозначне тлумачення. Це є необхідною передумовою практичного дотримання принципів рівності і загального характеру оподаткування.

РОЗДІЛ 4. ВЕКТОРИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ, ЯК ФАКТОР СТИМУЛЮВАННЯ СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Податкова політика є важливою складовою фінансової політики держави.

Податкова політика є системою правових, економічних та організаційно-контрольних заходів органів державної влади щодо встановлення і стягнення податків і зборів, що має на меті забезпечення виконання державою своїх функцій, стимулювання соціально-економічного розвитку, надання суспільних послуг населенню тощо. Вона здатна впливати на розвиток економіки країни, стимулюючи чи, навпаки, стримуючи розвиток певних галузей, залежно від її цілей.

Податкова політика країни має базуватися на 8 основних принципах: принципі справедливості, певності, зручності сплати, простоти адміністрування, простоти та зручності дотримання, економічного зростання та ефективності, прозорості та наочності, стабільності та передбачуваності. Основними факторами податкової політики, які впливають на розвиток діяльності суб'єктів господарювання є адміністративні, із управління податковим навантаженням та управління нормативними положеннями та правилами оподаткування.

Дослідження іноземних та вітчизняних вчених показали, що за допомогою податкової політики держава може впливати на обсяг виробництва, інвестицій, ділову активність суб'єктів господарювання, розвиток тіньового сектору економіки.

Незважаючи на те, що наразі податкова політика України не є досконалою, за останні роки вона стає більш ефективною, що є позитивною тенденцією. За досліджуваними індикаторами ефективності податкової політики, а саме: у фіскальному, економічному та соціальному розрізах було виявлено, що податкова політика в Україні направлена першочергово на

виконання фіскальної функції податків в цілях наповнення бюджету, і хоча це є необхідним, особливо в сучасних кризових умовах, необхідно звертати більше уваги на їх регулюючий вплив.

Податкова політика України характеризується відсутністю простоти та зручності дотримання сплати податків, що проявляється у високій величині часових затрат на підготовку звітності та сплату податків, який є одним з основних принципів ефективного оподаткування. Одним з негативних явищ податкової політики України, яке створює підстави для ухилення від сплати податків та погіршує якість адміністрування податків, є часті зміни до Податкового кодексу України. Вона також характеризується низькою соціальною віддачею податків; низьким ступенем економічної свободи, адже Україна наразі вважається країною з переважно невільною економікою; високою сумою витрат на справляння податків на душу населення.

За результатами дослідження можна дійти висновку, що податкова політика України протягом 2015-2021 рр. підвищувала ефективність, проте не вистачає її регулюючого впливу на економіку. Тому для забезпечення стимулюючого впливу на добровільну сплату податків, доцільно надати наступні рекомендації:

1. Провести незалежний аудит інформаційних ресурсів та баз даних, які використовуються Державною податковою службою;

2. Вдосконалити та забезпечити стабільність податкового законодавства, адже часті зміни у Податковому кодексі та інших законодавчих документах ускладнюють суб'єктам господарювання процес дотримання подання звітності та сплати податків;

3. Розвивати контроль за трансфертним ціноутворенням, що має на меті недопущення його використання з метою мінімізації податкових зобов'язань. Зокрема, доцільним є впровадження трирівневої форми звітності, що дало б змогу контролюючим органам більше розуміти специфіку діяльності платника податків[9];

4. Оптимізувати чинну систему надання податкових пільг суб'єктам господарювання. За результатами дослідження в середньому 40,81% наданих пільг призводять до втрат доходів бюджету та не виконують своєї основної функції, тому необхідно: визначати оптимальний строк надання податкових пільг відповідно до окупності проекту, ввести публічність звітів про використання податкових пільг та підвищити ефективність моніторингу ефективності надання та використання податкових пільг, здійснити аналіз їх надання та, в разі необхідності, відкоригувати механізм їх надання;

5. Покращити систему ризик-орієнтованого податкового контролю, а саме покращивши аналітичну роботу органів Державної податкової служби, удосконалити інформаційне забезпечення, за допомогою якого визначається ефективність ризик-орієнтованої системи контролю, сформувати єдиний підхід в управлінні ризиками, інтегрувати наявні бази контролюючих органів та інших органів державної влади та розробити механізм аналізу ризиків в контексті впровадження системи попереднього інформування [10].

Одним із не менш важливих чинників ефективності податкової політики – аналіз ситуації в країні на основі якісних даних, а не застарілих чи викривлених. Тому одне із головних завдань уряду України полягає в тому, щоб зібрати реальні дані. Для кращого розуміння й систематизації на основі запропонованих рекомендацій побудуємо авторську схему заходів із підвищення ефективності податкової політики у післявоєнний період (див. рис.2).

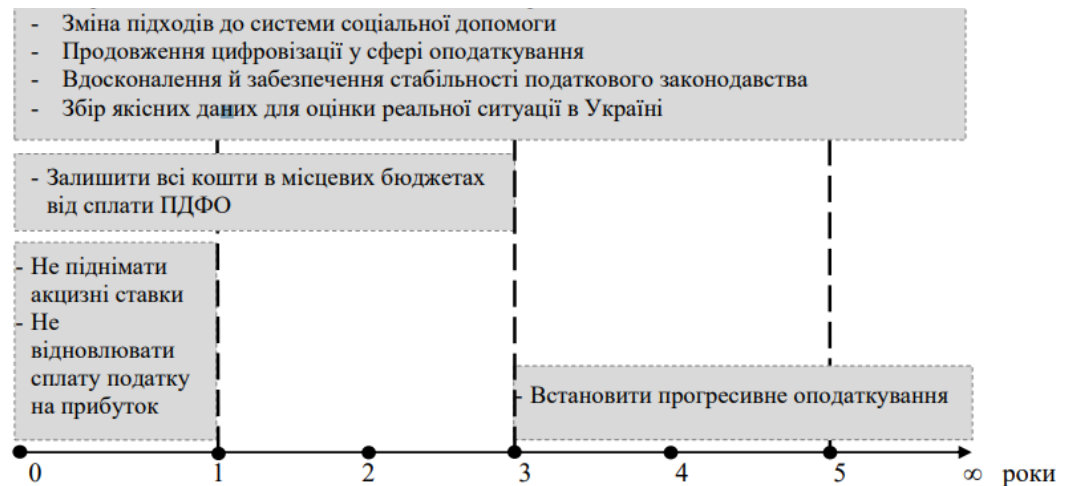

Рис.2. Заходи з підвищення ефективності податкової політики в пост воєнний період

Джерело: складено автором

Таким чином, на основі проаналізованої ситуації в Україні було висунуто ряд рекомендацій, що зможуть покращити ефективність податкової політики в воєнний період: інформування населення про реальну економічну ситуацію в країні та економічні зміни; розвинення програм перекваліфікації; запровадження єдиного вікна отримання бюджетної допомоги цільовим групам підприємств; утримування від проведення радикальних податкових реформ; відмовитися від запровадження складних форм співробітництва з бізнесом; відновлення податку на імпорту; запровадження додаткового імпортного збору на некритичні категорії імпорту; відновлення сплати мита при імпорті легкових автомобілів; не потрібно піднімати акцизні ставки; змінити підходи до системи соціальної допомоги.

Зокрема важливо під час воєнного та післявоєнного періоду продовжити діджиталізацію сфери оподаткування. Також необхідно зібрати якісні дані для аналізу реальної ситуації в країні.

РОЗДІЛ 5. ІНДИКАТОРИ УСПІШНОСТІ ДОБРОВІЛЬНОЇ СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Якщо надати терміну Індикатор просте визначення, то в площині нашої роботи можна його назвати підвищенням фокусом уваги населення в державі. Натомість, набір індикаторів - це інструменти, які дозволяють органам контролюючої та виконавчої влади оцінити поточну ситуацію, зрозуміти їх природну еволюцію та оцінити вплив вибраних рішень.

Отже, предметом аналізу індикаторів є послуги, які надає орган державної влади, їх якість та доступність, а також комплексність і ефективність. Громадянина цікавлять досягнуті результати діяльності держави як для усвідомлення правильності обраного курсу соціального та економічного розвитку, так і для прийняття особистого рішення в період виборів.

Об'єктом аналізу є не орган державної влади, а результат діяльності та ефективність управління. Орган управління є тільки організаційною структурою, що забезпечує отримання необхідного результату діяльності.

Тому тут можна застосувати дві характеристики в підходах. Це - компетентністний та ресурсний підходи, тобто наскільки ефективно працює сама структура управління держави і наскільки ефективно використовується потенціал, яким держава може користуватися.

Компетентність органів державної влади визначається у якісному наданні громадських послуг місцевому населенню (задоволеність роботою органів місцевого самоврядування).

Ресурсний же потенціал є наявністю ресурсів матеріальних, технічних, природних, інформаційних тощо з можливістю їх перетворення на продукт (послуги для населення) та ступінь задоволення цими послугами від мешканців громади. До прикладу розглянемо компетенції об'єднаної територіальної громади (див.рис.3.).

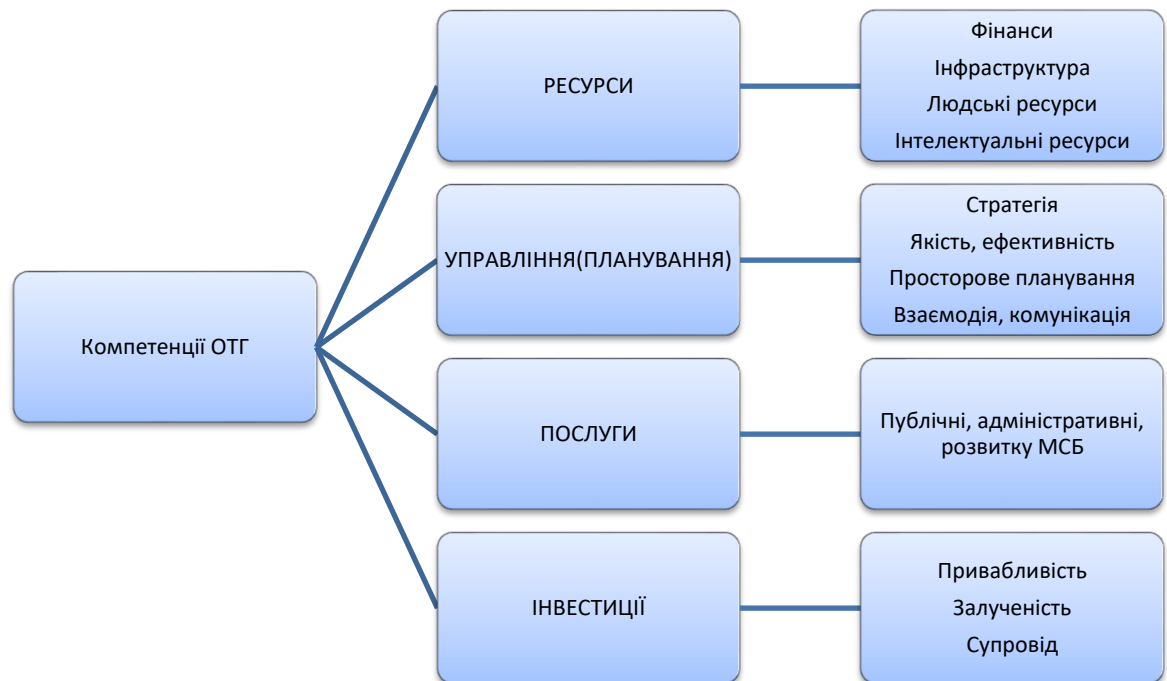

Рис.3. Компетенції ОТГ [11]

Що ж стосується критеріїв оцінки аналізу індикаторів у системі ієрархічного підходу, то:

Першими в системі критеріїв оцінки буде йти вартість послуг, тобто обсяг коштів, витрачений на придбання певного виду ресурсів, чи надання певних послуг, але обов'язково не в кількісному вигляді, а відносно сталих величин у громаді. Наприклад, – на 1 мешканця, на 1 га площі, на 1 кв метр школи, на 10 тис. населення і т. ін.

Наступними критеріями мають стати видатки (ресурсів матеріальних, людських, інформаційних тощо). Тут мова йде про людино-години, людино-дні, метри плитки чи бруківки з розрахунку на 1 мешканця чи на площу приміщення, кількість людино-годин із залучення підписників щодо власної сторінки, залученість мешканців громади в процес прийняття рішень ОМС, виходячи з вартості послуг в розрахунку на 1000 мешканців.

Продукти (товари або послуги) - це кількість наданих послуг з урахуванням певних стандартів якості, які надані, виходячи з кількісного

складу жителів громади чи її площі залежно від виду продукту. Наприклад, кількість послуг, наданих ЦНАПом (центр надання адміністративних послуг), щодо реєстрації новонароджених в порівнянні до кількості мешканців, що народились на території громади.

Зазначимо, що значна кількість експертів, зокрема зарубіжних, розділяє критерії оцінки на:

результативність: досягнення певної мети, цілі, маркеру;

ефективність: кількість ресурсів, витрачена на досягнення певного результату;

продуктивність: рівень надання послуг при умові досягнення певного результату.

Таким чином, основні індикатори, які відображають формування дохідної частини державних бюджетів, можна визначити за такими напрямками:

- наповнення частки загальнодержавних та місцевих податків і зборів у структурі державного та місцевого бюджету;
- дохід на одного мешканця (співвідношення власних надходжень до кількості мешканців, що проживають на території держави);
- ефективність витрат на апарат управління;
- державний економічний розвиток.

Індикатор – державний економічний розвиток. Результатом якісного планування економічного розвитку громади є ефективно діюча модель ДЕР (державний економічний розвиток).

Модель ДЕР – це набір різноманітних дій, способів та інструментів залежно від стратегії розвитку громади, направлений на: покращення добробуту та проживання мешканців; збільшення доходів державного бюджету та розвиток економічної привабливості території.

Шляхи реалізації: залучення додаткових інвестицій;

використання коштів із проектів МТД (міжнародної технічної допомоги); зростання економічної активності мешканців;

розвиток туристичного потенціал;

брендування територій.

Якісний економічний розвиток громади можливий лише в трикутнику: влада, громада, бізнес з урахуванням інтересів кожної із сторін процесу.

Основні методологічні принципи розробки плану економічного розвитку: врахування інтересів, пропозицій, цілей та завдань від усіх зацікавлених сторін на основі партнерства з приватним сектором та сектором громадянського суспільства, зосередження на тих напрямках економічного розвитку громади, які матимуть найвищу результативність у майбутньому, участь громадян та консультації щодо розробки документу, розуміння представниками державної спільноти рішень та завдань, які приймаються в рамках стратегії, врахування впливу ближнього і дальнього оточення, гнучкість щодо актуалізації у разі змін обставин та загроз.

Аналіз місцевої економічної структури:

- характерні особливості та тенденції (географія, економічні та регіональні переваги, які суб'єкти господарювання та бізнеси переважають);
- економічний профіль території (включаючи податкові надходження, формування доходів місцевого бюджету по видах економічної та функціональної класифікацій і т.д., доступ до фінансування, рівень міжбюджетних трансфертів та цільових дотацій);
- основні «точки зростання» (бюджетоутворюючі підприємства, ключові природні ресурси, особливості географії);
- міжсекторальне співробітництво і взаємодія на місцевому рівні (економічний розвиток, молодіжна політика, благоустрій, культурний розвиток, потреби людей поважного віку, взаємодія з громадськими активістами та організаціями, впровадження органів

самоорганізації населення тощо); Інвестиції в розвиток територій (приватні, закордонні, ДФРР);

- земельні ресурси та інфраструктури (включаючи наявність вільних ділянок Greenfield та Braunfeld, наявність газорозподільчих станцій, ж/д, водопостачання, високовольтні лінії та дороги державного значення);
- кваліфіковані трудові ресурси, інклюзивність (доступність до інфраструктури людей з обмеженими можливостями, наявність професійних кадрів. Прикладів, коли після побудови та запуску підприємства виявляється, що інвестору треба звозити людей майже із сусідніх районів, є багато);
- маркетинг та промоція території (проведення масових заходів, брендування території, інформаційна політика, наявність домовленостей з місцевим бізнесом про промоційні кампанії тощо).

Успішний довгостроковий економічний розвиток потребує реального партнерства між органами державної та місцевої влади і бізнесовою громадою, а довгострокове стратегічне планування надає системний інструмент для управління змінами та досягнення консенсусу в громаді щодо спільного бачення кращого економічного майбутнього. Основною умовою реалізації цього досягнення є розвиток підприємництва в адміністративно-територіальній одиниці, наявність бюджетноутворюючого підприємства, дрібного, малого та середнього бізнесу.

Збільшення податкових надходжень у результаті зростання бізнесу та більшої зайнятості означає, що громади можуть, в свою чергу, підвищити якість послуг та інвестувати в розвиток інфраструктури, стаючи таким чином ще більш привабливими для бізнесу та далі підвищуючи якість життя своїх громадян.

Разом з тим, слід приділяти значну увагу причинно-наслідковим зв'язкам у динаміці наповнення дохідної частини бюджету, розвитку

комунікації з бізнесом на території ОТГ та структурі формування дохідної частини бюджету - використовуючи усі можливі джерела наповнення бюджету. Асоціації органів місцевого самоврядування можуть і повинні лобіювати внесення змін у чинне законодавство України щодо врегулювання забезпечення сталості при формуванні дохідної частини місцевих бюджетів.

Бюджетні показники свідчать, що нинішня система місцевих податків та зборів не є ефективною і деякі податки важко застосувати до місцевих бюджетів, а надто у сільських ОТГ. Скажімо, збір за місця для паркування в усіх ОТГ є нульовим. Надходження від туристичного збору (наприклад, бюджет міста Хмельницького отримав туристичного збору в 2 рази більше, ніж бюджет туристичного Кам'янець-Подільського, що говорить про високу тінізацію цього бізнесу) та транспортного податку незначні (порівняно з іншими видами надходжень) і адміністрували не у всіх ОТГ.

Механізм же нарахування податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки, має бути вдосконалений (податкові ставки мають залежати від вартості нерухомості, а не від її площі).

Проблемою є також те, що не вся нерухомість включена до реєстрів (у офіційних реєстрах обліковується менше половини об'єктів нерухомості, а процес оцифрування інформації про нерухомість відбувається дуже повільно). Ще одне надважливе питання в структурі доходів місцевих бюджетів - це акцизний податок з паливо-мастильних матеріалів, в деяких громадах він складав до 35 % від усіх надходжень місцевого бюджету за виключенням трансфертів.

РОЗДІЛ 6. ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО РІШЕННЯ ПРИ СТИМУЛЮВАННІ СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Необхідно зазначити, що на рівні держави можливості зниження податкового навантаження внаслідок податкової оптимізації залежать від розгалуженості системи податкових пільг для економічних суб'єктів, а також ступеня диференційованості податкових ставок.

Засобами реалізації механізму оптимізації системи оподаткування на рівні держави є:

- зниження податкового навантаження,
- збільшення податковіддачі,
- мінімізація витрат на адміністрування податків,
- підвищення ефективності державного контролю.

Дії держави, спрямовані на оптимізацію оподаткування, повинні мати на меті підтримку національного господарства, зростання вільних фінансових (інвестиційних) ресурсів, що залишаються в розпорядженні підприємств, скорочення частки податків у їх сукупних витратах, поліпшення фінансового стану підприємств, зростання чистого та реінвестованого прибутку підприємств. Досягнення зазначених цілей має призвести до розширення податкової бази підприємств, що одночасно забезпечить зростання бюджетних доходів (податкових надходжень) з одного боку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки – з іншого. Розглядаючи податкову оптимізацію на рівні держави, варто пам'ятати, що метою державної податкової політики є не лише забезпечення ефективної реалізації фінансової функції податкової системи, а й стимулювання розширеного відтворення в національній економіці.

Неодноразово доведено, що стратегічно найбільш ефективними податковими інструментами протидії тіньовій економіці та запобігання ухиленню від сплати податків є скорочення податкового навантаження та створення системи податкових пільг. У той самий час завданнями держави

щодо забезпечення правомірного застосування методів податкової оптимізації є якісна консультативна робота, а також діяльність, спрямована на формування податкової культури.

Актуальним на сьогоднішній час напрямком державної роботи в контексті оптимізації оподаткування, є створення інформаційної бази платників податків, що свідомо здійснюють податкові правопорушення, з метою запобігання їх подальшій незаконній діяльності.

З огляду на особливості застосування оптимізаційних заходів існує чотири моделі поведінки платників податків:

1. Здійснення економічної діяльності у правовому полі без застосування спеціальних методів, спрямованих на зменшення податкових платежів. Платники податків, що обирають таку модель, здійснюють господарські операції без врахування рівня оподаткування, сплачуючи всі належні податкові платежі, визначені чинним законодавством. Ключова мета платника – уникнення податкових правопорушень.

2. Ухилення від сплати податків. Платники податків свідомо порушують податкове законодавство з метою досягнення мінімального рівня сплачуваних податків. Часто застосування такої моделі пов'язано зі здійсненням нелегальних операцій, веденням «подвійної» бухгалтерії.

3. Обхід податків. При здійсненні господарських операцій платник податків реалізує всі можливі варіанти, при яких можна уникнути або мінімізувати податкові зобов'язання. Ця модель передбачає застосування як цілком легальних методів податкової оптимізації, так і вихід за межі дозволених норм та може супроводжуватися ризиками виникнення відповідальності за податкові правопорушення.

4. Податкове планування. При виборі цієї моделі платник податків слідкує за дотриманням правових норм з одного боку, а з іншого – обирає такі варіанти ведення господарської діяльності, які дозволять зменшити суми податкових платежів. Впровадження цієї моделі потребує досить значних

організаційних витрат, однак, її застосування пов'язане з максимізацією економічних вигід в діяльності платника податків при мінімальних ризиках. Стратегічно, перехід суб'єктів економіки до моделі податкового планування є вигідним також і для держави, оскільки її наслідками є зростання рівня організації економічних відносин між підприємствами, покращення їх фінансового стану, вихід економічних агентів з тіні та зростання рівня розвитку національної економіки.

Інший критерій застосування податкової оптимізації в діяльності підприємств характеризує її напрямки за рівнем масштабу та виду:

- 1) зменшення податкових зобов'язань в межах юрисдикції держави;
- 2) зменшення податкових зобов'язань із використанням юрисдикції інших держав (офшори);
- 3) передавання податкових зобов'язань іншим особам – платникам податків;
- 4) вибір форми діяльності суб'єкта господарювання.

Можна виділити такі способи податкової оптимізації в межах поточної діяльності підприємства:

- вибір оптимальної сфери діяльності, режиму і системи оподаткування;
- простий алгоритм розрахунку податкових зобов'язань;
- спрощення звітності та подання її в електронній формі;
- одержання всіх можливих пільг;
- максимальне відтермінування сплати податків;
- застосування спеціальних схем для мінімізації податкового навантаження;
- податковий аналіз;
- податковий аудит;
- податковий моніторинг тощо.

РОЗДІЛ 7. ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБРАНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ДОБРОВІЛЬНОЇ СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Добровільність сплати податків – це майже 90% успіху податкової системи та її ефективності. Добровільність – це навіть не про бажання платити податки, це, швидше, про небажання їх не платити. Добровільність сплати податків починається там, де сплата податків не викликає відчуття утискання свободи.

На добровільність сплати впливає і віддаленість місця сплати податків від центру прийняття рішення щодо їх витрачання. Така віддаленість породжує байдужість до питання сплати податків та наслідків їх несплати. Такий самий психологічний вплив має інститут податкових агентів, коли не фізична особа сплачує свій податок, а це відбувається для неї автоматично, зусиллями роботодавця, як, наприклад, сплата ЄСВ. ЄСВ взагалі не сприймається як власне витрати працівника, а як обов'язковий платіж роботодавця.

Не все гаразд із сприйняттям податків і на рівні місцевої влади. Майже 53% фінансування місцевих бюджетів відбувається у вигляді трансфертів через центральний бюджет. Істотний відсоток ПДФО перерозподіляється в центральний бюджет. Отримання чи недоотримання надходжень від податку на майно порівняно із потенційно можливими надходженнями від цього податку компенсуються надходженнями із центрального бюджету, а отже, дають корупційні можливості для зменшення податку конкретним платникам податків. Відсутність перерозподілу частини ПДВ або акцизу у місцеві бюджети позбавляє зацікавленості у виявленні зловживань із цими податками через не обліковані продажі підакцизних товарів або діяльність фіктивних компаній/операцій з ПДВ.

Відсутність мотивації для добровільної сплати податків у платника та інтересу місцевої влади розвивати таку добровільність українська податкова система намагається компенсувати примусом як центральним елементом цієї

системи. Високі штрафи, незаконні методи збору податків (блокування податкових накладних, спірні донарахування, застосування плану надходжень, плану податкового навантаження), з одного боку, витискають платників податків в тінь, а з іншого – породжують неефективну, дорогу для платників податків систему органів з наповнення бюджету, до якої з задоволенням підключаються всі правоохоронні органи. Україна витрачає вдвічі більше за країни OECD на збирання податків, використовуючи сумнівні методи та посідаючи 160 місце за індексом економічних свобод з 52 балами в 2019 році, і знаходиться на межі між репресивною і загалом невільною економікою. Стан податкової системи також погіршується низьким сервісом для сплати податків.

Майже тридцятирічний досвід української податкової системи наглядно демонструє, що існуюча система – система пригнічення підприємницького духу – малоефективна для задоволення суспільних інтересів, але високоефективна з точки зору корупційних можливостей. Ця система не має майбутнього. Вона має бути повністю побудована на принципах, які стимулюють добровільну сплату податків та надають зручний сервіс для цього.

Нова система має, насамперед, впровадити інший принцип перерозподілу податків між місцевим та центральним бюджетом. Повинні бути запроваджені автоматичні алгоритми, які розподіляють непрямі податки між центральним та місцевим бюджетом, залишають всі прямі податки в місцевих бюджетах, а систему міжбюджетних трансфертів мають як виключення. Нова система має припинити систему вирівнювання бюджетів різних регіонів, створивши внутрішню конкуренцію між регіонами. Така конкуренція змусить конкурувати місцеву владу за платників податків шляхом створення кращих умов ведення бізнесу.

Нова система має залишити більше грошей громадянам та бізнесу, зменшивши податкове навантаження до економічно обґрунтованого (з

урахуванням кривої Лафера), що буде стимулювати добровільну сплату податків. Сервіс по сплаті своєю зручністю має допомагати добровільно сплачувати податки.

Така система призведе до перерозподілу фінансів між місцевим та центральним бюджетом, що змусить передати більше функцій на місця, включаючи функції правопорядку. Така система зумовить зменшення коштів у центральному бюджеті, що призведе до необхідності скорочення функцій держави та підвищення ефективності витрачання коштів платників податків.

Система «податки – функції влади» знаходиться у взаємозв'язку. Останні роки Україна намагається реформувати функції влади та систему органів, що їх реалізовує. В підсумку держава не досягла суттєвих результатів, а економічне становище погіршується. Виходячи з такого досвіду, обґрунтованою є зміна вектору реформ та їх початок саме з податкової системи, яка залишить владі ті кошти, які залишить. І от саме з аявних коштів влада має виходити, визначаючи свої функції та інструменти їх реалізації.

Застосування даних методів дозволить збільшити надходження до бюджету на 15-20%, оскільки поведінка платників змінюється при баченні результатів їх вкладень. З 150 опитаних мною українців 80 підтвердили, що при зменшенні податкового навантаження сплачували б податки не від обов'язку, а добровільно, ще 30 зазначили, що для добровільності сплати вони мають чітко бачити куди йдуть сплачені ними кошти, тобто якщо вони не бачать результату – бажання сплачувати податки немає, оскільки вважається, що дані кошти не пішли до бюджету місцевої влади та держави, а залишились по карманах чиновників, 40 опитаних українців вважають що для того аби податкова система працювала ефективно потрібно все зробити в автоматизованому варіанті, оскільки при зменшенні контакту державних службовців з платниками – зменшується ризик корупції та тіньової

економіки, що в свою чергу прямо впливає на кількісь коштів, які мають надійти до бюджету, і які насправді доходять.

Варто зазначити, що з початком повномасштабної війни Росії проти України податкові надходження зросли «за період січень – листопад 2022 року до держбюджету надійшло 94 млрд 742 млн грн, що на 10 %, або на 8 млрд 707 млн грн більше, ніж за аналогічний період минулого року», – про це розповіла в.о. начальника столичної податкової служби Оксана Датій.

Так, вона зазначила, що протягом січня – листопада 2022 року сплачено 43 млрд 860 млн грн податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг). Це на 2 млрд 389 млн грн, або на 6 % перевищило показник відповідного періоду 2021 року.

Також з початку року сплачено 31 млрд 32 млн грн податку на доходи фізичних осіб, чим забезпечено приріст надходжень, порівняно з минулорічними, на 3 млрд 802 млн грн, або 14 %.

Надходження податку на прибуток підприємств за звітний період також перевищили відповідний показник 2021 року на 11 %, або на 1 млрд 432 млн грн та складають 13 млрд 945 млн гривень.

Водночас, за 11 місяців 2022 року до державного бюджету спрямовано 5 млрд 216 млн грн військового збору. У порівнянні з січнем – листопадом 2021 року надходження збільшилися на 726 млн грн, або на 16 %.

Крім того, упродовж січня – листопада 2022 року зібрано 217 млн грн акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції). Порівняно з відповідним періодом минулого року надходження зросли у 2,1 рази, або на 112 млн гривень.

В.о. начальника ДПС Києва Оксана Датій висловила подяку всім платникам, які вчасно та в повному обсязі сплачують податки та зазначила, що підтримка економічної стабільності держави – це важливий внесок у нашу перемогу.

Зараз платники податків вмотивовані платити обов'язкові платежі задля підтримки держави, задля стійкості нашої країни. Варто зазначити, що на збільшення таких показників вплинули також і зміни в податковому законодавстві, а саме Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» [від 12.05.2022 р. № 2260-IX](#), тощо, що в свою чергу зменшили податкове навантаження та тиск з боку держави до платників і в свою чергу це дало хороші результати, як ми бачимо.

РОЗДІЛ 8. ВИКЛИКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В СТИМУЛЮВАННІ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Для сприяння економічному зростанню та розвитку урядам потрібні стійкі джерела фінансування соціальних програм та державних інвестицій. Програми, що забезпечують охорону здоров'я, освіту, інфраструктуру та інші послуги, важливі для досягнення спільної мети процвітаючого, функціонального та впорядкованого суспільства. І вони вимагають від урядів збільшення доходів. Оподаткування не тільки оплачує суспільні блага та послуги; це також ключовий компонент суспільного договору між громадянами та економікою. Від того, як збираються та витрачаються податки, залежить легітимність уряду. Підзвітність урядів сприяє ефективному управлінню податковими надходженнями та, ширше, належному управлінню державними фінансами.

Усім урядам потрібні надходження, але проблема полягає в тому, щоб ретельно вибрати не лише рівень податкових ставок, а й податкову базу. Урядам також необхідно розробити систему дотримання податкового законодавства, яка не перешкоджатиме участі платників податків. Дані нещодавнього опитування компаній у 147 країнах показують, що компанії вважають податкові ставки одними з п'яти основних обмежень для їхньої діяльності, а адміністрування податків – одним із 11 найкращих. Як податкові ставки, так і податкове адміністрування як менша перешкода для бізнесу (рис. 4).

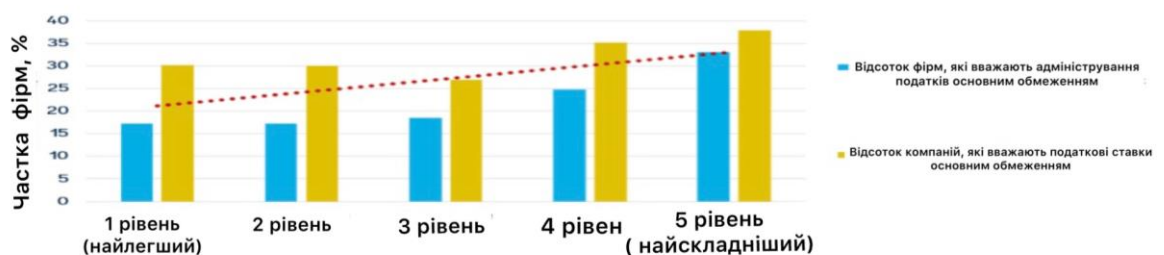

Рис.4. Адміністрування податків і податкові ставки сприймаються як менша перешкода в економіках, які мають кращі показники сплати податків [20].

Сума податкових витрат для бізнесу має значення для інвестицій і зростання. Там, де податки високі, підприємства більш схильні виходити з офіційного сектора. Дослідження показує, що вищі податкові ставки пов'язані з меншою кількістю офіційного бізнесу та меншими приватними інвестиціями. Збільшення ефективної ставки податку на прибуток підприємств на 10 відсоткових пунктів пов'язане зі зменшенням відношення інвестицій до ВВП до 2 відсоткових пунктів і зниженням рівня відкриття бізнесу приблизно на 1 відсотковий пункт [21]. Еквівалент підвищення податку до 1% ВВП скорочує виробництво протягом наступних трьох років майже на 3% [22]. Дослідження, що вивчають рішення транснаціональних компаній щодо того, куди інвестувати, показують, що підвищення на 1 відсотковий пункт законодавчої ставки податку на прибуток підприємств зменшить місцеві прибутки від наявних інвестицій в середньому на 1,3% [23]. Збільшення ефективної ставки податку на прибуток підприємств на 1 відсотковий пункт зменшує ймовірність створення дочірньої компанії в економіці на 2,9% [24].

Податки на прибуток становлять лише частину загальних податкових витрат бізнесу (в середньому близько 39%). Наприклад, у Республіці Боліваріана де Венесуела номінальний податок на прибуток підприємств базується на прогресивній шкалі 15–34% від чистого прибутку, але загальна сума податку на бізнес — навіть з урахуванням відрахувань і звільнень — становить 73,31% від комерційного прибутку за рахунок ряду інших податків (податок на прибуток, чотири податки та внески на працю, податок з обороту, податок на майно та податок на науку, техніку та інновації).

Збереження податкових ставок на прийнятному рівні може сприяти розвитку приватного сектору та формалізації бізнесу. Скромні податкові

ставки особливо важливі для малих і середніх підприємств, які сприяють економічному зростанню та зайнятості, але не збільшують суттєвих податкових надходжень[25]. Типовий розподіл податкових надходжень за розміром фірм для економік країн Африки на південь від Сахари та Близького Сходу та Північна Африка показує, що мікро-, малі та середні підприємства становлять понад 90% платників податків, але вносять лише 25–35% податкових надходжень[26]. Накладення високих податкових витрат на підприємства такого розміру може не збільшити державні податкові надходження, але це може спричинити перехід підприємств у неформальний сектор або, що ще гірше, припинення діяльності.

У Бразилії уряд створив *Simples Nacional*, податковий режим, призначений для спрощення збору податків для мікро- та малих підприємств. Програма зменшила загальні податкові витрати на 8% і сприяла збільшенню рівня ліцензування бізнесу на 11,6%, реєстрації мікропідприємств на 6,3% і кількості фірм, зареєстрованих у податкових органах, на 7,2%. Збір надходжень зріс на 7,4% відсотка в результаті збільшення податкових платежів і внесків на соціальне страхування. *Simples Nacional* також приписували збільшення доходу, прибутку, оплачуваної зайнятості та основного капіталу фірм офіційного сектора[27].

Підприємства турбуються про те, що вони отримують за свої податки. Якісна інфраструктура має вирішальне значення для нормального функціонування економіки, оскільки вона відіграє центральну роль у визначенні місця економічної діяльності та типів секторів, які можуть розвиватися. Здорова робоча сила є життєво важливою для конкурентоспроможності та продуктивності економіки — інвестиції в надання послуг охорони здоров'я є важливими як з економічних, так і з моральних причин. Базова освіта підвищує ефективність кожного працівника, а якісна вища освіта та професійна підготовка дозволяють

економіці рухатися вгору в ланцюжку створення вартості за межі простих виробничих процесів і продуктів.

Ефективність, з якою податкові надходження перетворюються на суспільні блага та послуги, різна в усьому світі. Останні дані «Індикаторів світового розвитку» та «Індексу людського розвитку» показують, що такі економіки, як Ірландія та Малайзія, які мають відносно низькі загальні податкові ставки, ефективно генерують податкові надходження та перетворюють їх у високоякісні суспільні блага та послуги (рис. 5). Дані показують протилежне для Анголи та Афганістану. Економічний розвиток часто збільшує потребу в нових податкових надходженнях для фінансування зростаючих державних витрат. У той же час економіка вимагає, щоб вона могла задовольнити ці потреби. Однак більш важливим, ніж рівень оподаткування, є те, як використовуються доходи. У країнах, що розвиваються, високі податкові ставки та слабе податкове адміністрування не є єдиними причинами низького рівня збору податків. Розмір неформального сектора також має значення; база оподаткування є набагато вужчою, оскільки більшість працівників неформального сектору отримують дуже низьку заробітну плату.

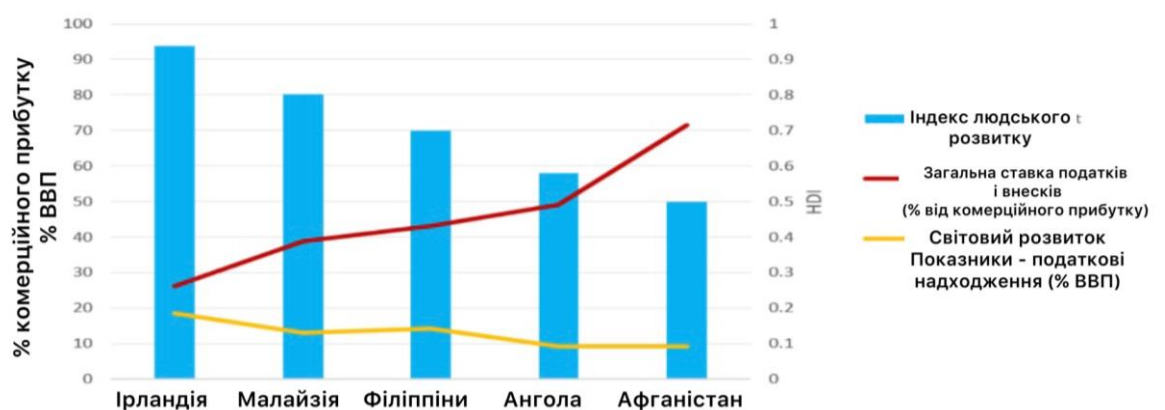

Рис.5. Приклад впливу високих ставок податків [21].

Ефективне податкове адміністрування може допомогти заохотити підприємства офіційно зареєструватися, таким чином розширюючи податкову базу та збільшуючи податкові надходження. Несправедливе та

примхливе податкове адміністрування може погіршити репутацію податкової системи та знизити легітимність уряду. У багатьох країнах з перехідною економікою в 1990-х роках нездатність покращити податкове адміністрування під час запровадження нових податкових систем призвела до нерівномірного стягнення податків, масового ухилення від сплати податків і нижчих, ніж очікувалося, податкових надходжень [28].

Наслідки економічної та фінансової кризи на податкові надходження з 2007 року очевидні. З моменту свого останнього сплеску в 2007 році (40,1 % ВВП) співвідношення податкових надходжень до ВВП в ЄС сильно знизилося до 39,1 % ВВП у 2010 році. Співвідношення для єврозони також знизилося з піку 40,1 % у 2007 році до 39,3 % ВВП у 2010 році. Податкові надходження в той час знизилися більше, ніж ВВП. З 2011 по 2013 рік податкові надходження в перерахунку на ВВП істотно зросли, що було обумовлено зростанням абсолютного податкового доходу на тому ж шляху, що і в попередні роки, і зростання ВВП нижче. Це відображає активні податкові заходи, вжиті державами-членами ЄС протягом тих років для виправлення дефіциту свого уряду, таких як збільшення ставки ПДВ та нові податки, наприклад, банківські збори та податки на майно. З 2014 по 2015 рік податкові надходження в перерахунку на ВВП дещо знизилися як в ЄС, так і в єврозоні, до збільшення з 2016 по 2018 рік. У 2019 році спостерігається незначне зниження як для ЄС, так і для єврозони (див. рисунок 6). Податковий дохід зони євро у відсотках від ВВП залишається на більш високому рівні, ніж податкові надходження ЄС.

У 2020 і 2021 роках податкові надходження ЄС і єврозони сильно зросли у відсотках від ВВП. Збільшення у відсотках ВВП передбачає більш високе зростання податкових надходжень в порівнянні зі зростанням номінального ВВП. У 2020 році зростання у відсотках ВВП передбачає менш серйозне падіння податкових надходжень в порівнянні з падінням номінального ВВП. Це може бути пов'язано з політичними заходами щодо

боротьби з економічними наслідками пандемії COVID-19 - зокрема, заходів щодо забезпечення зайнятості шляхом впровадження схем фуруо або розширення існуючих схем, а також широко поширених заходів для підтримки підприємств, постраждалих від пандемії. Незважаючи на збільшення державних витрат, вони також служили для збереження певних категорій податків, таких як податки на доходи фізичних осіб та соціальні внески відносно стабільними. На ВВП значно вплинули блокування, що призвело до меншої економічної активності. У 2021 році абсолютне збільшення доходів від податків і соціальних внесків в ЄС і єврозоні після виняткового падіння в 2020 році через пандемію COVID-19 було набагато сильніше, ніж зростання номінального ВВП. У той час як всі основні податкові категорії показують зростання на рівні ЄС, можна спостерігати різні рухи основних категорій податків.

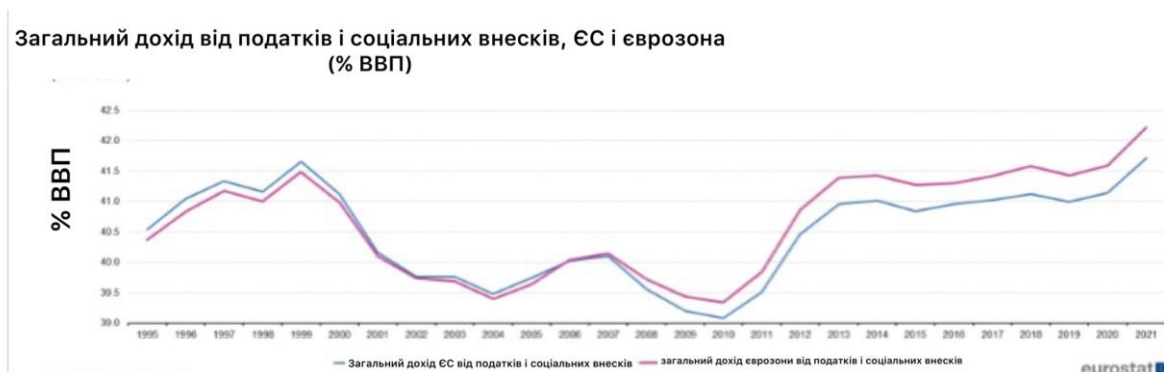

Рис.6. Загальний дохід від податків та соціальних внесків, ЄС-27 та ЕА-19, % ВВП, 1995-2021 [29].

Дотримання податкового законодавства є важливим для забезпечення роботи системи для всіх і підтримки програм і послуг, які покращують життя. Один із способів заохотити дотримання — це зробити правила максимально зрозумілими та простими. Надто складні системи оподаткування пов'язані з великим ухиленням від сплати податків. Високі витрати на дотримання податкового законодавства пов'язані з більшими неформальними секторами, більшою корупцією та меншими інвестиціями. Економіка з простими, добре продуманими системами оподаткування здатна

стимулювати активність бізнесу та, зрештою, інвестиції та зайнятість[30]. Нові дослідження показують, що важливим визначальним фактором входження фірми є легкість сплати податків, незалежно від ставки корпоративного податку. Дослідження 118 економік протягом шести років показало, що 10% зниження податкового адміністративного тягара, виміряного кількістю податкових платежів на рік і часом, необхідним для сплати податків, призвело до 3% збільшення річних показників відкриття бізнесу[31].

Податкове адміністрування змінюється, оскільки екосистема, в якій воно працює, стає ширшою та глибшою, здебільшого завдяки значному збільшенню потоків цифрової інформації. Податкові органи реагують на ці виклики шляхом впровадження нових технологій та аналітичних інструментів. Вони повинні переосмислити те, як вони працюють, запропонувавши перспективу зниження витрат, підвищення дотримання законодавства та стимули для відповідальних платників податків[32]. Уряд Таджикистану зробив податкову реформу головним пріоритетом для країни, оскільки він прагне досягти своїх цілей розвитку. У 2013 році Таджикистан запустив проект реформи податкового адміністрування, і в результаті в країні була побудована більш ефективна, прозора та орієнтована на послуги податкова система. Модернізація IT-інфраструктури та запровадження єдиної системи управління податками підвищили ефективність і зменшили фізичну взаємодію між податківцями та платниками податків. Після покращення обслуговування платників податків кількість активних фірм та фізичних осіб-платників податків, які подають податкові декларації, подвоїлася, а надходження значно зросли. Платник податків у Таджикистані витратив 28 днів у 2016 році, дотримуючись усіх податкових норм, у порівнянні з 37 днями у 2012 році[33].

Низька вартість дотримання податкового законодавства та ефективні процедури можуть мати суттєве значення для компаній. Наприклад, у САР

Гонконг (Китай) стандартна фірма, що займається дослідженнями, мала б здійснювати лише три платежі на рік, що є найменшою кількістю платежів у світі. У Катарі та Саудівській Аравії довелося б здійснити чотири платежі, що все ще є одними з найнижчих у світі. В Естонії сплата податку на прибуток, податку на додану вартість (ПДВ), податків і внесків на працю займає лише 50 годин на рік, приблизно 6 робочих днів.

Дослідження показують, що компаніям із тематичного дослідження «Ведення бізнесу» в середньому потрібно більше часу, щоб виконати вимоги ПДВ, ніж податку на прибуток підприємств. Однак час, потрібний компанії для виконання вимог ПДВ, дуже різний. Дослідження показують, що це пояснюється відмінностями в адміністративній практиці та способах впровадження ПДВ. У країнах, де той самий податковий орган адмініструє ПДВ і податок на прибуток підприємств, дотримання законодавства займає менше часу. Використання онлайн-заявки та оплати також значно скорочує час виконання вимог. Частота та тривалість декларацій з ПДВ також мають значення; вимоги подавати рахунки-фактури або іншу документацію разом із поверненнями збільшують час виконання. Оптимізація процесу відповідності та скорочення часу, необхідного для виконання вимог, є важливими для ефективної роботи систем ПДВ[34].

Є багато причин, чому доходи від державних податків змінюються з року в рік. Загалом, основними причинами є зміни в економічній діяльності (вплив на рівень зайнятості, продаж товарів і послуг тощо), а також у податковому законодавстві (що впливають на ставки податків, податкову базу, пороги, пільги тощо), що впливають на доходи, а також зміни рівня ВВП. Важливим фактором в надходженні податків є також наскільки платник орієнтований на повну сплату податків, або ж на ухилення сплати.

Як бачимо, з зарубіжного досвіду – високі ставки і надмірний тиск на платника податків не є гарантом ефективності податкової системи.

ВИСНОВКИ

В українському податковому законодавстві є такі поняття, як «податок» і «збір», але досі немає терміну «податкова культура» та «податкова грамотність». Податкові елементи мають специфічні характеристики оподаткування і можуть організувати процес фіскальних відносин між учасниками ринку. Як суб'єкт господарювання держава потребує коштів, тому податки є джерелом цих доходів. Формування розвиненої культури оподаткування є важливим економічним регулятором ринкових відносин (механізмів управління) [53].

Ефективне підвищення податкової культури є важливою умовою інтеграції України у міжнародний (світовий) ринок. Подальший розвиток економічної культури залежить від механізму реформування українського податкового законодавства. Нині в українському суспільстві на податкову систему негативно впливають такі чинники, як: висока економічна тінь; масштабна корупція; податковий тиск на всіх платників податків; невдоволення цільовою метою (підприємців).

Сучасна система контролюючого органу запровадила велику кількість різноманітних заходів впливу на стан податкових відносин в Україні. З огляду на велику кількість порушень податкового законодавства та ухилення від сплати податків, безумовно, рівень культури оподаткування залишається дуже низьким. Проте податкова сфера все ще реформується для адаптації до європейських норм і стандартів.

Створення податкової системи, адекватної потребам соціально орієнтованої економіки, повинне передбачати: по-перше, комплексність, по-друге, цілеспрямоване "портфельне" формування системи податків, по-третє, наукове визначення податкового потенціалу, по-четверте, формування адекватної правової основи.

Ефективність податкової системи визначається тим, наскільки цілеспрямовано вона вирішує комплекс завдань, пов'язаних із скерованістю

економіки як системи, розвитком виробництва, підвищенням життєвого рівня населення.

Вимога комплексності полягає в тому, що податки повинні бути пов'язані між собою, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому. Податки використовуються як фіскальний інструмент, з одного боку, і як інструмент економічної політики в цілому, з іншої.

Оподаткування має бути транспарентним і практичним. Транспарентність податкової системи передбачає максимально чітке і несуперечливе формування норм податкового права, що включає їх неоднозначне тлумачення. Це є необхідною передумовою практичного дотримання принципів рівності і загального характеру оподаткування.

Якісний економічний розвиток громади можливий лише в трикутнику: влада, громада, бізнес з урахуванням інтересів кожної із сторін процесу.

Основні методологічні принципи розробки плану економічного розвитку: врахування інтересів, пропозицій, цілей та завдань від усіх зацікавлених сторін на основі партнерства з приватним сектором та сектором громадянського суспільства, зосередження на тих напрямках економічного розвитку громади, які матимуть найвищу результативність у майбутньому, участь громадян та консультації щодо розробки документу, розуміння представниками державної спільноти рішень та завдань, які приймаються в рамках стратегії, врахування впливу ближнього і дальнього оточення, гнучкість щодо актуалізації у разі змін обставин та загроз.

Засобами реалізації механізму оптимізації системи оподаткування на рівні держави є:

- зниження податкового навантаження,
- збільшення податковіддачі,
- мінімізація витрат на адміністрування податків,
- підвищення ефективності державного контролю.

Дії держави, спрямовані на оптимізацію оподаткування, повинні мати на меті підтримку національного господарства, зростання вільних фінансових (інвестиційних) ресурсів, що залишаються в розпорядженні підприємств, скорочення частки податків у їх сукупних витратах, поліпшення фінансового стану підприємств, зростання чистого та реінвестованого прибутку підприємств. Досягнення зазначених цілей має призвести до розширення податкової бази підприємств, що одночасно забезпечить зростання бюджетних доходів (податкових надходжень) з одного боку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки – з іншого. Розглядаючи податкову оптимізацію на рівні держави, варто пам'ятати, що метою державної податкової політики є не лише забезпечення ефективної реалізації фіскальної функції податкової системи, а й стимулювання розширеного відтворення в національній економіці.

Добровільність сплати податків – це майже 90% успіху податкової системи та її ефективності. Добровільність – це навіть не про бажання платити податки, це, швидше, про небажання їх не платити. Добровільність сплати податків починається там, де сплата податків не викликає відчуття утискання свободи.

Система «податки – функції влади» знаходиться у взаємозв'язку. Останні роки Україна намагається реформувати функції влади та систему органів, що їх реалізовує. Варто зазначити, що за період січень – листопад 2022 року до держбюджету надійшло 94 млрд 742 млн грн, що на 10 %, або на 8 млрд 707 млн грн більше, ніж за аналогічний період минулого року – це свідчить про дію системи «податки – функції влади», а саме про те, що за допомогою податкових надходжень держава може укріпити становище оборонної функції держави.

Зараз платники податків вмотивовані платити обов'язкові платежі задля підтримки держави, задля стійкості нашої країни. Варто зазначити, що на збільшення таких показників вплинули також і зміни в податковому

законодавсті, а саме Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» [від 12.05.2022 р. № 2260-IX](#) , тощо, що в свою чергу зменшили податкове навантаження та тиск з боку держави до платників і в свою чергу це дало хороші результати, як ми бачимо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сидоренко Т. О. Сутність та ухилення від сплати податків / Т. О. Сидоренко // Гроші, фінанси і кредит. 2010. № 6. С. 48–52.
2. Дропа Я., Чабан І. Податкове навантаження та його вплив на економіку України формування ринкової економіки в Україні. Формування ринкової економіки в Україні. 2009. № 19. С. 213–218
3. Щорічні звіти Paying Taxes від PricewaterhouseCoopers. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020.html>
4. Feld L.P., Frey B.S. Tax Compliance as the Result of a Psychological Tax Contract: The Role of Incentives and Responsive Regulation. 2006.
5. Allingham M.G., Sandmo A. Income tax evasion: a theoretical analysis. Journal of Public Economics. 1972. Pp. 323-338
6. Цимбал П.В. Податки, податкова система України, податкова злочинність: історія, теорія, практика: Монографія. –Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2007. –320с.
7. Олександра Кознова. Український Інститут Майбутнього презентував аналіз стану української економіки за перше півріччя 2022 року | Think brave. *Think brave | Останні новини бізнесу України*. URL: https://biz.ligazakon.net/news/213173_ukranskiy-nstitut-maybutnogo-prezentuvav-analz-stanu-ukransko-ekonomki-za-pershe-pvrchchya-2022-roku (дата звернення: 17.12.2022)
8. Реформування податкової системи України - як спосіб вирішення податкових колізій. *Міністерство юстиції України*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6905 (дата звернення: 17.12.2022).
9. Луценко І. С. Основні етапи реалізації податкової політики України в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Ефективна економіка. 2011. №1.

10. Чудак Л.А. Ризик-орієнтована система податкового контролю. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. №8. С. 196-208.
11. Індикатори успішності та їх інструменти в системі управління місцевими громадами | Український інститут майбутнього. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://uifuture.org/publications/indykatory-uspishnosti-ta-yih-instrumenty-v-systemi-upravlinnya-miscevymy-gromadamy/> (дата звернення: 17.12.2022).
12. Мельник В. М., Кошук Т. В. Податкова політика України в умовах імплементації угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Фінанси України. 2016. №7. С. 7–25.
13. Пирога І. С. Оптимізація податкової культури України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. Випуск 6. Том 2. С. 74–79.
14. Індекс глобальної конкурентноспроможності / Гуманітарний портал: Дослідження// Центр гуманітарних технологій, 2006–2021. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index>
15. Олейнікова Л.Г. Створення умов та сприяння добровільній сплаті податків як елемент удосконалення податкової політики України. Вісник Запорізького національного університету. 2010. №4(8). С. 273-278
16. Литвин Н.А. Окремі проблемні питання інформаційного забезпечення органів Державної фіскальної служби України. АУСППЦІЯ: міжнародне чесько-українське науково-теретичне видання. Прага, 2016. С. 144-152
17. Бамбізов Є.Є. Інформаційна функція державної фіскальної служби України: напрями реалізації. Юридичний вісник. 2017. № 1. С. 156-160.
18. Луцик А.І., Синютка Н.Г. Податковий інструментарій фіскальної політики в умовах діджиталізації фіскального простору. Світ фінансів. 2019. 65 Вип. 1. С. 87 -97
19. Звіт про діяльність ДПС України у 2019-2020 рр. ДПС України URL: <https://tax.gov.ua/data/files/250851.pdf>

20. Why it matters in Paying Taxes - Doing Business - World Bank Group. *Subnational*.

URL: <https://subnational.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying-taxes/why-matters> (date of access: 06.12.2022).

21. Djankov, Simeon, Tim Ganser, Caralee McLiesh, Rita Ramalho and Andrei Shleifer. 2010. "The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship." *American Economic Journal: Macroeconomics* 2 (3): 31–64.

22. Romer, Christina, and David Romer. 2010. "The Macroeconomic Effects of Tax Changes: Estimates Based on a New Measure of Fiscal Shocks." *American Economic Review* 100: 763–801.

23. Huizinga, Harry, and Luc Laeven. 2008. "International Profit Shifting within Multinationals: A Multi-Country Perspective." *Journal of Public Economics* 92: 1164–82.

24. Nicodème, Gaëtan. 2008. "Corporate Income Tax and Economic Distortions." CESifo Working Paper 2477, CESifo Group, Munich.

25. Hibbs, Douglas A., and Violeta Piculescu. 2010. "Tax Toleration and Tax Compliance: How Government Affects the Propensity of Firms to Enter the Unofficial Economy." *American Journal of Political Science* 54 (1): 18–33.

26. International Tax Dialogue. 2007. "Taxation of Small and Medium Enterprises." Background paper for the International Tax Dialogue Conference, Buenos Aires, October.

27. Fajnzylber, Pablo, William F. Maloney and Gabriel V. Montes-Rojas. 2011. "Does Formality Improve Micro-Firm Performance? Evidence from the Brazilian SIMPLES Program." *Journal of Development Economics* 94 (2): 262–76.

28. Bird, Richard. 2010. "Smart Tax Administration." *Economic Premise* (World Bank) 36: 1–5.

29. Statistics Explained. *Language selection | European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tax_revenue_statistics&action=statexp-

[seat&lang=uk#D0.92.D1.96.D0.B4.D0.BC.D1.96.D0.BD.D0.BD.D0.BE.D1.81.D1.82.D1.96.D0.B2.D1.81.D1.82.D1.80.D1.83.D0.BA.D1.82.D1.83.D1.80.D1.96.D0.BF.D0.BE.D0.B4.D0.B0.D1.82.D0.BA.D0.BE.D0.B2.D0.B8.D1.85.D0.BD.D0.B0.D0.B4.D1.85.D0.BE.D0.B4.D0.B6.D0.B5.D0.BD.D1.8C.D0.BF.D0.BE.D0.B2.D1.81.D1.8C.D0.BE.D0.BC.D1.83.D0.84.D0.A1](#) (date of access: 01.01.2023).

30. Djankov, Simeon, Tim Ganser, Caralee McLiesh, Rita Ramalho and Andrei Shleifer. 2010. "The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship." *American Economic Journal: Macroeconomics* 2 (3): 31–64.

31. Pontus Braunerhjelm, and Johan E. Eklund. 2014. "Taxes, Tax Administrative Burdens and New Firm Formation." *KYKLOS* 67 (February): 1–11.

32. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). 2017. *Comparative Information on OECD and Other Advanced and1 Emerging Economies*. Paris, France: OECD.

33. IFC (International Finance Corporation). 2018. "Improved Tax Administration Can Increase Private Investment and Boost Economic Development in Tajikistan." International Finance Corporation, Washington, DC.

34. Symons, Susan, Neville Howlett and Katia Ramirez Alcantara. 2010. *The Impact of VAT Compliance on Business*. London: PwC.

35. Видання «Дзеркало тижня». URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/podatkoviproblemi-zri-v-korin.html>.

36. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/beps-440>

37. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI/ Редакція від 20.09.2020 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-14> (дата звернення: 01.10.2022)

38. Формування національної податкової культури в умовах євроінтеграції. Науково-дослідний інститут фіскальної політики. URL: <https://www.ndifp.com/1191/>

39. Барін О.Р. Принцип справедливості як один з основоположних принципів оподаткування. Порівняльно-аналітичне право. 2015. №5.
40. Коваленко Ю.М. Неформальні норми фінансового сектора економіки: економічна ментальність та інституційна довіра. Економічна теорія. 2011. № 2. С. 58-68.
41. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>
42. Сушко К.В., Чернова О.В. Місце України у глобальних економічних рейтингах. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 9. С. 110-114.
43. Неурядова правозахисна організація "Репортери без кордонів". URL: 63 https://lb.ua/tag/3946_reporteri_bez_kordoniv.
44. Напрями формування податкової політики України в контексті фіскальної децентралізації та розширення бази оподаткування: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. І. Крисоватого, д-ра екон. наук, проф. О. М. Десятнюк. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 182 с.
45. Осмятченко В. О., Білобровенко Т.В. Ефективність оподаткування податком на додану вартість на макро- та мікрорівнях. Управління розвитком. 2018. № 2. С. 94–101.
46. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL : <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
47. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
48. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>.
49. Пислиця А. В. Фіскальна ефективність акцизів: система показників, фактори впливу. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2008. № 4. С. 101–111.

50. Піскова Ж. В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Економіка. 2016. № 2. С. 174–180.
51. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Іванова Ю. Б., д-ра екон. наук, проф. Майбутова І. А. Харків : ВД “ІНЖЕК”, 2010. 492 с.
52. Портал Мінфін. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2018/>.
53. Скрипник А. Фіскальна ефективність та можливі шляхи реформування ПДВ в Україні. Економіка України. 2008. № 4. С. 29–42.
54. Ізмайлов Я. О. Формування національної податкової культури в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] / Я. О. Ізмайлов, К. С. Пінчук. – Режим доступу : <https://www.ndifp.com/1191/>
55. Кир`язова Т. О. Податкові пільги: проблеми застосування та напрями їх вирішення / Т. О. Кир`язова, Н. І. Чулак // Економіка. Фінанси. Право. – 2018. – № 1. – С. 16-23.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ПЛАН РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

по досягненню цілі 6.6. «Українці та добросовісний бізнес захищені від фінансового шахрайства»

Програми діяльності Кабінету Міністрів України

Ціль	Підціль	Завдання	Захід	Тип заходу	Початок виконання	Закінчення виконання	Відповідальний
6.6. «Українці та добросовісний бізнес захищені від фінансового шахрайства» Програми діяльності Кабінету Міністрів України	Підціль 1. Максимальне виведення бізнесу з тіні	1) Запровадження ризик-орієнтованого підходу з боку податкових органів при роботі з платниками податків	1) Розробка нормативно-правової бази, Розробка необхідного програмного забезпечення	Нормативне, фінансове, адміністративно-організаційне, інформаційно-комунікаційне забезпечення		01.09.2020	Мінфін, ДПС
		2) Фіскалізація господарських операцій, в т.ч. шляхом розширення сфери застосування РРО	1) Розробити нормативно-правові акти, які регулюють порядок застосування РРО та потребують внесення змін. Розробити та подати Кабінетові Міністрів	Нормативне забезпечення Інформаційно-комунікаційного забезпечення		01.04.2020	Мінфін, ДПС

			законопроект щодо створення сприятливих умов для діяльності підприємців, зокрема запровадження дворічного мораторію на проведення перевірок фізичних осіб - підприємців (крім тих, які здійснюють високорентабельні види діяльності з істотними ризиками ухилення від оподаткування) стосовно дотримання ними порядку застосування реєстраторів розрахункових операцій; а також законопроект щодо пом'якшення відповідальності фізичних осіб - підприємців за порушення встановленого порядку подання до контролюючих				
--	--	--	--	--	--	--	--

			их органів звітності, пов'язаної із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій, з урахуванням завдань, визначених Указом Президента України від 17 жовтня 2019 р. № 761 "Про невідкладні заходи щодо забезпечення сприятливих умов для діяльності фізичних осіб-підприємців"				
		3) Імплементация законодавства щодо кеш-беків для покупців за повідомлення контролюючих органів про невидачу фіскального чека продавцем	1) Розробити нормативно-правові акти, які регулюють порядок реалізації положення про кеш-беки	Нормативне забезпечення Інформаційно-комунікаційне забезпечення		01.01.2021	Мінфін, ДПС
		4) Запровадження	1) Розробка нормативно-правових	Нормативне забезпечення		01.04.2020	Мінфін, ДПС

		електронної акцизної марки та автоматизованої системи контролю за обігом тютюнових виробів і алкогольних напоїв	актів, що забезпечують реалізацію track&trace в Україні	ня Організаційні заходи			
			2) посилення контрольно-перевірочної роботи у відношенні платників податків, що задіяні в ланцюгу виробництва та реалізації тютюнових і алкогольних виробів	Організаційні заходи		01.07.2020	Мінфін, ДПС, ДФС, Податкова міліція
		5) Проведення компанії одноразового “нульового” декларування активів фізичних осіб з подальшим запровадженням непрямих методів за відповідністю доходів і витрат громадян	1) Розробка проекту Закону, що регулює порядок проведення одноразового “нульового” декларування	Нормативне забезпечення		01.03.2020	Мінфін
		6) Зміна підходів в оподаткуванні	1) Розробка проекту Закону щодо	Нормативне забезпечення		01.07.2020	Мінфін

		і предметів розкоші, дотримання принципів соціальної справедливості та загальності оподаткування	внесення змін до Податкового кодексу в частині оподаткування предметів розкоші	ня			
		7) Підвищення ефективності справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	1) Розробити заходи щодо розширення кількості об'єктів, які підлягають оподаткуванню податком на нерухоме майно	Організаційні заходи		01.04.2020	Мінфін, ДПС
		8) Розроблення та впровадження стратегії стимулювання добровільного дотримання податкової дисципліни (добровільної сплати податків) з урахуванням специфіки груп та категорій платників податків	1) Розробити заходи щодо стимулювання стимулювання добровільного дотримання податкової дисципліни	Організаційні заходи		01.04.2020	Мінфін, ДПС
	Підціль 2. Ефективна боротьба держави з податковим	1) Збільшення аналітичної складової в роботі ДПС	1) Розробити та затвердити відповідним и наказами	Нормативне, фінансове, адміністративно-організаційн		01.09.2020	Мінфін, ДПС

	шахрайством		алгоритм дій органів ДПС по адмініструванню податків та зборів, та впровадити ефективний контроль за обігом підакцизних товарів	е			
		2) Активна боротьба з конвертаційними центрами та центрами мінімізації	1) Вжити заходів щодо виявлення та припинення діяльності конвертаційних центрів та центрів мінімізації	Нормативне забезпечення Організаційні заходи		01.06.2020	ДПС
		3) Посилення протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом	1) Прийняти проект Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»	Нормативне забезпечення		01.01.2020	Мінфін
		4) Створення Бюро фінансових	Прийняти проект Закону України «Про	Нормативне забезпечення		01.01.2020	Мінфін

		розслідувань	Бюро фінансових розслідувань »				
		5) Ліквідація податкової міліції, усунення дублювання функцій, пов'язаних з боротьбою із злочинами у сфері фінансів, податкової міліції, правоохоронних органів та Бюро фінансових розслідувань	Завершити заходи з ліквідації ДФС, включаючи податкову міліцію	Нормативне забезпечення Організаційні заходи		01.04.2020	Мінфін, ДФС
		6) Розширення співпраці з європейськими органами протидії фінансово-економічним правопорушенням	Розробити перелік заходів з розширення співпраці з європейськими органами протидії фінансово-економічним правопорушенням	Організаційні заходи		01.07.2020	Мінфін, ДФС

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра фіскального адміністрування

ДОВІДКА
про перевірку кваліфікаційної роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Довгаль Ірина Юріївна

Курс/група _____ ФМФА-21-1

Тема кваліфікаційної роботи

Розробка стратегій та програм стимулювання добровільної сплати податків в Україні

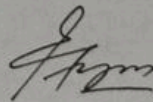
П. І. Б. наукового керівника

Панура Ю.В.

Дата захисту 07.02.2023 р.

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 92,81 %.
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 7,19 %, цитат 0,30 %.

Відповідальна особа

М. Яруш

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

Випускна кваліфікаційна робота Довгаль Ірини Юріївни за темою «Розробка стратегій та програм стимулювання добровільної сплати податків в Україні» написана на актуальну та практично значущу тему. У роботі розкрито основні аспекти та проблемні питання добровільної сплати податків та, відповідно, стимулювання платників податків органами ДПС України, проведено аналіз та визначено шляхи вдосконалення цієї діяльності в тч шляхом впровадження нових цифрових рішень в практичну діяльність податкових органів. Робота містить глибокий аналіз проблеми. Зроблені висновки та рекомендації сприятимуть підвищенню інституційної спроможності контролюючих органів. Висновки і пропозиції є достовірними та науково обґрунтованими.

Робота заслуговує на високу позитивну оцінку.

Керівник
випускної
кваліфікаційної (дипломної)
роботи

(підпис, дата)

Ю. Панура

ПІБ керівника

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу

Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти

Довгаль І.Ю.

(прізвище, ініціали)

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від 20» 01.2023 № 10 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

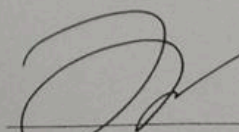
Завідувач кафедри
фіскального адміністрування

(підпис)

Іванишина О.С.

Гарант освітньо-професійної
програми

(підпис)

Швабій К.І.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну (дипломну) роботу
здобувача вищої освіти Державного податкового університету
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
ОПП «Фіскальне адміністрування»

Довгаль Ірини Юріївни

на тему: *«Розробка стратегій та програм стимулювання добровільної сплати податків в Україні»*

Актуальність теми. Платників податків слід розглядати не лише як суб'єктів податкових правовідносин, а і як учасників та рушійною силою податкової політики держави. Держава встановлює податки, форми і методи їх сплати, але саме платники здійснюють нарахування податкових зобов'язань, їх декларування та забезпечують їх сплату до бюджетів. На платників покладається виконання більшості процедур податкового адміністрування. За рахунок їх коштів і діяльності, фактично, здійснюється виконання обов'язків з обліку, декларування та сплати податкових зобов'язань. Державі в цьому процесі належить координуюча роль – органи державної влади працюють вже з результатами виконання податкових процедур платниками податків.

Виходячи з цього, першочергове завдання держави полягає у створенні максимально сприятливих умов платникам для виконання ними своїх обов'язків. Що стосується проведення контролю з боку держави за дотриманням законодавства в сфері оподаткування, правильністю нарахування податкових зобов'язань, термінами сплати, застосування примусового стягнення податків, їх слід розглядати як задачі другого порядку. Таким чином, діяльність органів державної влади повинна спрямовуватись, перш за все, на удосконалення роботи з платниками та на сприяння добровільному виконанню платниками вимог податкового законодавства, що є одним із пріоритетних напрямів діяльності податкових органів.

Наукова новизна. У випускній кваліфікаційній (дипломній роботі) автор конкретизує, систематизує та уточнює стратегій та програм стимулювання добровільної сплати податків в Україні, що використовуються в податковому адмініструванні, а також рекомендує набір шляхів імплементації міжнародної практики підвищення добровільності сплати податків.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота містить достатню кількість графічного матеріалу, таблиць та додатків, які вдало ілюструють проблемні питання стимулювання добровільної сплати податків в Україні.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, органів ДПС України.

Запропонований студентом підхід до оцінки ефективності стимулювання добровільної сплати податків в Україні може бути використано в подальших наукових дослідженнях здобувача.

Наявність недоліків. Недоліки, які впливають на рівень виконання роботи не виявлено.

Загальний висновок і оцінка роботи. В цілому, випускна кваліфікаційна (дипломна) робота демонструє належний рівень теоретичної та практичної підготовки її автора за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр», оволодіння ним сучасними прийомами і методами оподаткування, а також свідчить про здатність до самостійної професійної діяльності за обраним фахом.

Рецензент,

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національного університету бізнесу
і природокористування України

Юлія НЕГОДА